Выходзіць з 20 снежня 1945 года

НАСТАЎНІЦКАЯ газета

ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

№ 21-22 (5352-5353)
Субота, 23 лютага 2002 года
Кошт у розніцу — 240 руб.

Паважаныя калегі!

Віншую вас з Днём абаронцаў Айчыны і Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь, святам, што ўвасабляе ў сабе гераічнае мінулае, пераемнасць традыцый, у падмурку якіх закладзены мужнасць славутых сыноў зямлі беларускай.

З мужчынам заўсёды звязвалася строгасць у выхаванні, разумная патрабавальнасць да сваіх выхаванцаў, звязвалася надзея на падтрымку ў цяжкія хвіліны.

Удзячнай данінай подзвігу і самаадданасці служэння Радзіме стала сённяшняе свята – 23 лютага.

Хачу зазначыць, што вы, уваходзячы ў клас, аўдыторыю, навуковую лабараторыю, выконваеце свой грамадзянскі і прафесійны абавязак.

Выказваю сваю шчырую ўдзячнасць тым руплівцам на педагагічнай ніве, якія звязалі сваё жыццё са школай, вучылішчам, тэхнікумам, універсітэтам...

Дарагія калегі! Моцнага вам здароўя, плёну ў працы, шчаслівага сямейнага ўладкавання!

З шанаваннем

Міністр адукацыі П.БРЫГАДЗІН.

І дыплом, і лейтэнанцкія зоркі...

Без асаблівай нацяжкі можна сцвярджаць пра неардынарнасць, адметнасць любой навучальнай установы - сярэдняй школы, ліцэя, каледжа, ВНУ. А вось Камандна-інжынерны інстытут, які рыхтуе спецыялістаў для органаў і падраздзяленняў па надзвычайных сітуацыях, вылучаецца з іх разраду як профілем, так і своеасаблівай, калі не выключнай, запатрабаванасцю іх выхаванцаў, не гучна будзе сказана, народнай гаспадаркай...

Заўчора Камандна-інжынерны інстытут Міністэрства па надзвычайных сітуацыях Рэспублікі Беларусь перажыў падзею, якая заняла пэўнае месца ў гісторыі навучальнай установы – адбыўся чарговы выпуск маладых спецыялістаў, якія і атрымалі дыпломы, і займелі на пагонах лейтэнанцкія зоркі.

Якраз за некалькі гадзін да ўрачыстага моманту пашчасціла пагутарыць з першым намеснікам начальніка інстытута, падпалкоўнікам унутранай службы Аляксандрам Герасімчыкам.

Па-вайсковаму дакладны, лаканічны ў сваіх высновах Аляксандр Пятровіч за непрацяглы час імправізаванага інтэрв'ю змог падзяліцца звесткамі пра навучальную ўстанову.

Па ягоных словах, за дзесяць гадоў існавання тут падрыхтавана і накіравана на практычную работу больш чым 600 выпускнікоў. Шмат з іх займаюць адказныя пасады ў гарадскіх і раённых аддзелах, абласных упраўленнях, навуковых і навучальных установах Міністэрства па надзвычайных сітуацыях.

У сценах інстытута курсанты асвойваюць наступныя спецыяльнасці – "Пажарная тэхніка і бяспека", "Папярэджанне і ліквідацыя надзвычайных сітуацый", "Бяспека людзей, аб'ектаў і тэрыторый у надзвычайных сітуацыях".

Аляксандр Пятровіч нязмушана, хаця і не без гонару, паведаміў, што з ліку 71 выпускніка інжынернага факультэта 8 закончылі з адзнакаю. Сярод іх, падкрэсліў ён, зразумела, і стыпендыят Спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па сацыяльнай падтрымцы адораных навучэнцаў і студэнтаў курсант (а сёння ўжо лейтэнант) Аляксандр Зак.

Не без гордасці Аляксандр Пятровіч называе імёны і прозвішчы Вадзіма Быкава, Дзмітрыя Калюціча, Аляксандра Нішта, Дзмітрыя Цітко, Леаніда Трафімчыка, Дзяніса Хомчыка, Сяргея Яшчанкі.

Паступова скіроўваю размову на тое, як інстытут працуе над складам-кантынгентам кандыдатаў – у курсанты.

Аляксандр Герасімчык паведаміў, што кіраўніцтва ўзяло за правіла, рыхтуючы будучых курсантаў, садзейнічаць арганізацыі профільных класаў у шэрагу сярэдніх школ краіны.

Да прыкладу, інстытут ужо колькі гадоў супрацоўнічае з гімназіяй № 19 з Оршы, сярэдняй школай №143 сталіцы.

Акрамя пільнай увагі за ўзроўнем падрыхтоўкі па фізіка-матэматычных дысцыплінах, літаратуры і мове, стала звычайным запрашэнне будучых кандыдатаў у курсанты на шэраг інстытуцкіх мерапрыемстваў, скажам, на сумесныя спартыўныя спаборніцтвы.

А фізічнай падрыхтоўцы ў навучальнай установе аддаецца вунь якая ўвага! На гэты конт Аляксандр Пятровіч заначыў, што неаспрэчна станоўчыя вынікі ў тэарэтычнай, спецыяльнай і практычнай падрыхтоўцы шмат у чым вынікаюць менавіта з фізічнай. Сярод сёлетніх выпускнікоў – 5 майстроў спорту, 3 кандыдаты ў майстры спорту, пераможцы і прызёры міжнародных і рэспубліканскіх спаборніцтваў. А ў дадатак падаў такую інфармацыю: 97% выпускнікоў установы маюць першы спартыўны разрад па пажарным спорце.

На карысць, скажам, аптымальнага, паспяховага фарміравання кантынгенту курсанцкага саставу сведчыць і правядзенне так званых Дзён адкрытых дзвярэй – у інстытут запрашаюць старшакласнікаў, іх бацькоў. Кандыдаты ў курсанты маюць магчымасць акунуцца ў тутэйшую атмасферу, наведаць шматлікія кабінеты, лабараторыі, у непасрэднай размове з курсантамі атрымаць інфармацыю з першых рук.

Неўпрыкметку зайшла размова пра матэрыяльна-тэхнічную базу. Звычайна ў такім выпадку прадбачацца калі не нараканні, дык пэўныя пажаданні ў неабходнасці яе ўдасканалення. Аляксандр Пятровіч не быў на гэты конт выключэннем, аднак мусіў адзначыць, што матэрыяльна-тэхнічная ўсё ж адпавядае патрабаванням вучэбна-выхаваўчага працэсу, узроўню спецыфікі ВНУ. Нават прагучала інфармацыя пра тое, што інстытут за апошні час займеў 5 новых лабараторый, якія зрабілі б гонар БДПА, шэрагу сталічных універсітэтаў. Мяркую, Аляксандр Пятровіч даў зразумець, што Камандна-інжынерны інстытут Міністэрства па надзвычайных сітуацыях Рэспублікі Беларусь заняў пэўную нішу сярод ВНУ краіны.

Як і трэба было чакаць, ён параіў зайсці на кафедру "Арганізацыя дзейнасці органаў і падраздзяленняў па надзвычайных сітуацыях". Адразу, без усялякіх уступаў, пашчасціла на размову з камунікабельным і кантактным Вікенціем Трапашкам. Да нядаўняга часу Вікенцій Фёдаравіч узначальваў кафедру. Цяпер яго месца заняў маладзейшы калега. Аднак палкоўнік унутранай службы Вікенцій Фёдаравіч Трапашка жыве справамі кафедры ў якасці старшага выкладчыка, шчодра дзеліцца сваім багатым практычным вопытам з калегамі (адслужыў у сістэме больш за 35 гадоў) і па-ранейшаму навучае курсанцкую моладзь.

Менавіта названая кафедра мае пэўнае дачыненне да таго, каб выпускнікі інстытута былі ў пэўнай ступені, як кажуць, "абцяжараны" ведамі па эканоміцы, праве, псіхалогіі і педагогіцы, асновах кіравання, былі дастаткова кампетэнтнымі ў сферы дзяржаўнай надзорнай дзейнасці.

Вікенцій Фёдаравіч добразычліва выказаўся пра старшага выкладчыка, капітана ўнутранай службы Мікалая Архіпца (чытае курс па эканоміцы), як і пра правазнаўцу, старшага выкладчыка, падпалкоўніка Аляксандра Саламеннікава.

Якраз падчас размовы зайшла абаяльная жанчына ў маёрскіх пагонах.

– Валянціна Іванаўна Скрыпко, – прадставіў Вікенцій Фёдаравіч, – старшы выкладчык кафедры. Вопытны інжынер-эканаміст, да ўсяго ж яшчэ і педагог.

Інтуітыўна ўлавіўшы сутнасць папярэдняй гаворкі, Валянціна Іванаўна ўзяла тэму найперш інтэлектуальнага ўзроўню выпускніка (дасведчанасць у пытаннях эканомікі, права, агульнай культуры і г.д.) як умову запатрабаванасці выпускнікоў КІІ ў адпаведных установах і ведамствах.

Напрыклад, выявілася, што спецыялісты, падрыхтаваныя інстытутам, карыстаюцца попытам у Міністэрстве абароны.

...Чарговы выпуск маладых спецыялістаў. Прачулыя словы, кветкі, жывая музыка. Начальнік Камандна-інжынернага інстытута, прафесар, палкоўнік унутранай службы Уладзімір Вераб'ёў, які адкрыў урачыстасць, цёпла, сардэчна павіншаваў сваіх выхаванцаў з атрыманнем дыпломаў ВНУ і афіцэрскіх званняў.

Пранікнёнымі, поўнымі надзеяй на паспяховую службу былі словы звароту Міністра па надзвычайных сітуацыях Рэспублікі Беларусь генерала-лейтэнанта ўнутранай службы Валерыя Астапава.

І яны набылі асаблівы сэнс, бо прагучалі ў пярэдадзень Дня абаронцаў Айчыны і Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь.

Удзел ва ўрачыстым мерапрыемстве прынялі намеснік Дзяржаўнага сакратара Савета Бяспекі Рэспублікі Беларусь Міхаіл Удовікаў, старшыня Камісіі па нацыянальнай бяспецы Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Барыс Бікінін, начальнік Галоўнага ўпраўлення вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь Валерый Дабранскі, намеснік старшыні Мінгарвыканкама Міхаіл Пятрушын і іншыя прадстаўнікі органаў улады, ветэраны органаў унутраных спраў і пажарнай службы.

Уладзімір НОВІК.

НА ЗДЫМКАХ: будні і святы Камандна-інжынернага інстытута.

Падзея

Ім пажадалі Нобелеўскай прэміі

Падведзены вынікі акцыі "Светлая галава", арганізаванай Міністэрствам адукацыі краіны, газетай "Комсомольская правда" і Банкам рэканструкцыі і развіцця. У Нацыянальным прэс-цэнтры ў сераду было ўганараванне пераможцаў.

Да ўдзелу ў конкурсе былі запрошаны студэнты ўсіх ВНУ краіны. Галоўнай умовай была навуковая праца – арыгінальнае навуковае даследаванне ці адкрыццё, патэнт на вынаходніцтва, паспяховы ўдзел у міжнародных конкурсах, алімпіядах, даследчых праектах і да т.п.

Журы, у склад якога ўвайшлі вядомыя вучоныя краіны, а таксама прадстаўнікі РРБ-Банка, "Комсомольской правды" і Міністэрства адукацыі, разгледзела 114 заявак. Кола тэм навуковых работ было надзвычай шырокім – ад новых метадаў лячэння захворванняў да вечнага рухавіка.

У выніку пяць уладальнікаў самых "светлых галоў" атрымалі гадавыя стыпендыі ад РРБ-Банка. Першая прэмія (100 тысяч рублёў у месяц) прысуджана студэнту Гомельскага дзяржаўнага медыцынскага інстытута Вячаславу Чыркову, які мае ўжо каля 20 навуковых публікацый, патэнт на вынаходніцтва, акрамя таго, браў удзел у многіх міжнародных і рэспубліканскіх навуковых канферэнцыях, узначальвае студэнцкае навуковае таварыства. Другая прэмія (80 тысяч рублёў у месяц) прысуджана Андрэю Барашко, студэнту факультэта міжнародных адносін БДУ, трэцяя (60 тысяч рублёў у месяц) – Андрэю Ільюценка, студэнту факультэта радыёфізікі і электронікі БДУ. Чацвёртую і пятую прэміі (50 тысяч рублёў у месяц) атрымалі студэнтка Беларускага інстытута правазнаўства Ірына Кастамарава і студэнт Мазырскага педагагічнага інстытута Руслан Хільмановіч.

Трое ўдзельнікаў акцыі рэкамендаваны да залічэння ў аспірантуру, а студэнт Беларускай акадэміі музыкі Васіль Нятук і студэнтка Віцебскага дзяржаўнага медыцынскага ўніверсітэта Ганна Луд атрымалі разавыя прэміі.

Спецыяльны прыз – камп'ютэр ад "БелКП-ПРЕСС" – атрымаў Аляксандр Усніч, студэнт факультэта прыкладной матэматыкі і інфарматыкі БДУ. Яшчэ будучы школьнікам, Аляксандр стаў пераможцам Міжнароднай алімпіяды па інфарматыцы ў Карэі. У мінулым годзе ён таксама бы пераможцам Міжнароднай алімпіяды па матэматыцы і інфармацыйных тэхналогіях. І цяпер, на ўручэнне прэміі, у Нацыянальны прэс-цэнтр прыехала мама Аляксандра Усніча, бо сам юнак у гэты час знаходзіўся на навуковай канферэнцыі ў Маскве.

Намеснік Міністра адукацыі Аляксандр Жук у сваіх віншаваннях пераможцаў нагадаў, што нобелеўскі лаўрэат Жарэс Алфёраў таксама пачынаў свой шлях у навуку на Беларусі, і адзначыў, што якраз на "светлыя галовы" – усе нашыя надзеі.

Галіна ГЕНАДЗЬЕВА.

Весткі

Праграма МВА - ужо ў Беларусі

У сучасных умовах для вышэйшай школы Беларусі актуальнай з'яўляецца задача вучыць студэнтаў міжнароднаму бізнесу, а менавіта: прыбытковаму вядзенню гаспадаркі ва ўмовах глабалізацыі сусветнай эканомікі і пераходу нацыянальнай эканомікі да сістэмы рыначнага тыпу. Сучасная практыка эканамічнага жыцця патрабуе новага светапогляду, новых ведаў, іншай кваліфікацыі і паводзін на рынку спецыялістаў малога і сярэдняга бізнесу.

Добра збалансаваная сістэма адукацыі павінна ахопліваць аналіз і набыццё ведаў, акрамя таго, уключаць практыкаванні па развіццю творчых навыкаў, уменняў браць на сябе адказнасць за вырашэнне пастаўленых задач і паспяхова спраўляцца са штодзённымі сітуацыямі, а таксама рабіць усё гэта ў супрацоўніцтве з іншымі людзьмі. Найбольшай папулярнасцю ў свеце карыстаецца амерыканская сістэма бізнес-адукацыі. Яе стрыжнем з'яўляюцца бізнес-школы, галоўным дасягненнем якіх было стварэнне і шырокае распаўсюджанне праграм падрыхтоўкі магістраў дзелавога адміністравання МВА (Master of Business Administration).

Значны вопыт функцыянавання МВА-праграм у апошняе дзесяцігоддзе назапашаны і еўрапейскай вышэйшай школай. Прыемна адзначыць, што сістэма адукацыі Беларусі таксама інтэгруецца ў гэты сусветны працэс.

У Беларускім дзяржаўным эканамічным універсітэце рыхтуюць магістраў з 1994 года: напачатку сумесна з Банкаўскай акадэміяй фінансаў Франкфурта (Германія), а з мінулага года ў Вышэйшай школе кіравання і бізнесу пачата падрыхтоўка магістраў у галіне дзелавога адміністравання ў рамках праекта ТАСІС Еўрапейскага Саюза Праграмы развіцця грамадзянскай супольнасці. Асноўным партнёрам БДЭУ стаў Турынскі ўніверсітэт (Італія).

На мінулым тыдні ў Беларускім дзяржаўным эканамічным універсітэце пры ўдзеле прадстаўнікоў пасольстваў, міністэрстваў і дзелавых колаў рэспублікі прайшла канферэнцыя "Праграма МВА ў Беларусі". Ад свайго імя, а таксама ад імя Еўрапейскага Саюза і пасла Вялікабрытаніі ў Беларусі спадара Яна Келі да ўсіх прысутных звярнуўся з прывітальным словам пасол Італьянскай рэспублікі ў Беларусі спадар Стэфана Бенаца. Ён адзначыў важнасць міжнародных акадэмічных праграм у ВНУ рэспублікі, а таксама прыкметнае жаданне рухацца ў напрамку дэмакратычнага грамадства і развіцця эканомікі.

Прыярытэтам Еўрапейскага Саюза, на думку кіраўніка ТАСІС-офіса прадстаўніцтва еўрапейскай камісіі ў Беларусі спадара Рауля дэ Люзенбергера, былі і застаюцца сувязі з універсітэтамі Беларусі. Толькі за перыяд з 1996 па 1999 гады на развіццё адукацыйных праграм і навуковыя даследаванні рэспубліцы было выдзелена каля 25 млн. еўра, за апошнія два гады гэтая сума павялічылася да 40 млн. еўра. У стадыі абмеркавання знаходзіцца пытанне аб прадаўжэнні тэрміну дзеяння праграмы ТАСІС, што сведчыць пра пэўную цікавасць да нашай рэспублікі з боку еўрапейскай супольнасці.

Рабочую частку канферэнцыі прадоўжыў прафесар Джузэпэ Дуто (школа бізнесу Турынскага ўніверсітэта), каардынатар па акадэмічных пытаннях праекта ТАСІС МВА. Удзельнікі форуму расказалі пра еўрапейскі і расійскі падыходы да праграм МВА, падзяліліся вопытам у галіне падрыхтоўкі магістраў дзелавога адміністравання. Увесь шырокі спектр праграм і курсаў, ад фундаментальных двухгадовых да кароткатэрміновых прагматычных, якія прапануюцца лепшымі бізнес-школамі, мае ўстойлівы попыт у спажыўцоў, актыўна выкарыстоўваецца для падрыхтоўкі работнікаў малога і сярэдняга бізнесу.

Ірына АЛЯКСАНДРАВА.

Праблемы вынаходніцтва ў ПТВ абмеркавалі на семінары

13-14 лютага на базе полацкіх і навапалацкіх ПТВ, Ветрынскага ПТВ прайшоў абласны семінар-практыкум "Практычная дзейнасць інжынерна-педагагічных калектываў па актыўнаму прыцягненню навучэнцаў да тэхнічнай творчасці, рацыяналізатарскай і вынаходніцкай дзейнасці".

У рабоце семінара прынялі ўдзел намеснікі дырэктараў прафесійна-тэхнічных вучылішчаў вобласці, якія курыруюць пытанні тэхнічнай творчасці навучэнцаў. Узначальваў яго намеснік абласнога ўпраўлення адукацыі і па справах моладзі С.Каваленка. У сваім выступленні ён прааналізаваў працу вучылішчаў Полацкага рэгіёна і адзначыў станоўчыя вынікі і вялікі вопыт дзейнасці ў сферы развіцця тэхнічнай творчасці навучэнцаў Наваполацкага ПТВ №28. Дырэктар абласнога Дома тэхнічнай творчасці навучэнцаў Г.Сутула акрэсліў задачы педагагічных калектываў па далейшаму прыцягненню моладзі да тэхнічнай творчасці і выказаў упэўненасць, што для саміх падлеткаў праца ў гэтым кірунку будзе мець не толькі адукацыйнае, але і практычнае значэнне. На базе ўсіх ПТВ прайшлі секцыі адпаведна профілю навучальнай установы. У ПТВ №28 былі арганізаваны выстаўкі тэхнічнай і мастацкай творчасці навучэнцаў. Удзельнікі семінара атрымалі магчымасць наведаць прадпрыемствы нафтаперапрацоўчага комплексу, для якіх, у першую чаргу, рыхтуе спецыялістаў Наваполацкае ПТВ №28.

Школа-доўгажыхар

105-годдзе адзначыла Астроўшчынская школа, што на Полаччыне. Сваю гісторыю яна пачала ў канцы 19 стагоддзя, калі дачка мясцовага святара Багаслаўскага пачала вучыць сялянскіх дзяцей з навакольных вёсак.

Да 1917 года школа была царкоўна-прыходскай. Сямігодкай яна стала ў 1930 годзе, з 1956 года набыла статус сярэдняй. На 2001 год прыйшоўся 45-ы выпуск – усяго каля 1300 вучняў пакінулі сцены школы, атрымаўшы сярэднюю адукацыю. На сённяшні дзень у ёй навучаецца больш за сотню дзяцей, амаль усе педагогі маюць вышэйшую адукацыю. Традыцыі, закладзеныя яшчэ ў канцы 19 стагоддзя, маюць працяг і сёння. Павага і адданасць сваёй справе – вызначальная рыса калектыву, які працуе ў Астроўшчынскай школе.

Вольга МІНЯНКОВА.

Сёння — Дзень абаронцаў Айчыны і Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь

Тонкасці ваеннага рамяства

Часам імкненне студэнтаў вучыцца на ваеннай кафедры прыраўноўваецца да нежадання праходзіць тэрміновую службу ва Узброеных Сілах. "Гэта недастойна мужчын" - абвінавачвае грамадская думка. Аднак такое пагалоўнае жаданне студэнтаў трапіць на ваенную кафедру можна апраўдаць, калі ўлічыць адну акалічнасць...

Сёння ў многіх прафесійных галінах прырашчэнне новых ведаў адбываецца лавінападобна. І выпускнік ВНУ, спецыяліст высокага ўзроўню, які вымушаны паўтара года служыць у арміі, за гэты час папросту губляе кваліфікацыю. А мог бы прынесці шмат карысці і дзяржаве, і грамадству на сваім працоўным месцы... Калі б у сваю пару - у студэнцкія гады - прайшоў ваенную кафедру.

Не так даўно ваеннай кафедры Беларускага дзяржаўнага універсітэта споўнілася 75 гадоў. Сёння яна рыхтуе афіцэраў запасу па

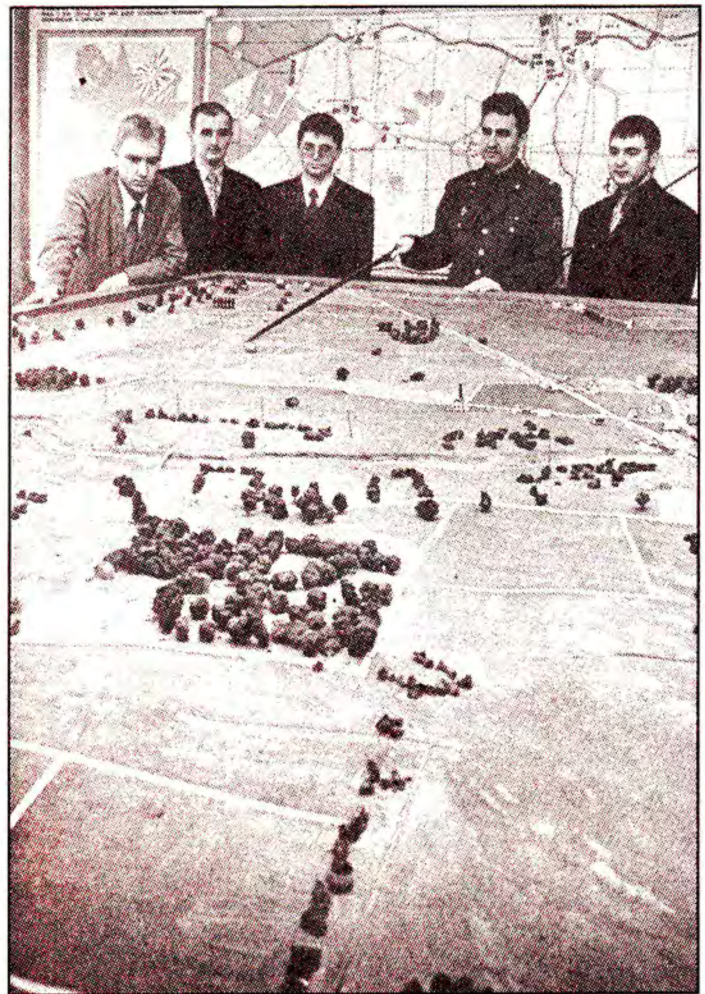

трынаццаці ваенна-ўліковых спецыяльнасцях, якія выкладаюцца ў межах чатырох цыклаў: баявое прымяненне артылерыі; супрацьпаветраная абарона; баявое прымяненне мотастралковых падраздзяленняў; падрыхтоўка афіцэраў хімічных войск. Усё гэта вывучаецца ў працэсе лекцый, групавых практыкаванняў на макеце мясцовасці і на палявых занятках. Акрамя гэтага, напрыканцы навучання - месячная стажыроўка ў войсках.

***

Так ужо сталася, што маё знаёмства з ваеннай кафедрай БДУ пачалося з цыкла баявога прымянення мотастралковых падраздзяленняў. Цыкл гэты самы малады. Створаны ён у 1999 годзе і сёння рыхтуе камандзіраў мотастралковых узводаў на БМП і БТР. Карыстаючыся выпадкам, я вырашыла на некалькі гадзін ператварыцца ў студэнтку, каб запоўніць прабелы ў сваім веданні ваеннага рамяства.

Гэтак я трапляю ў клас кіравання боем на занятак па тактычнай падрыхтоўцы, які вядзе падпалкоўнік Андрэй Мікалаевіч Дзянісаў. Звычайна тут адбываюцца практычныя групавыя заняткі, але пакуль, на пачатку семестра,— лекцыі. Сёння - тэма "Асновы наступальнага бою мотастралковых падраздзяленняў". З апошняй парты ціхенька назіраю, з якой стараннасцю і добрасумленнасцю студэнты малююць у сшытках нейкія незвычайныя схемы. Напэўна, зараз ім прыходзіцца засвойваць абсалютна новы матэрыял, з якім да гэтага ў жыцці яны ніколі не сутыкаліся.

Несумненная адметнасць класа - гэта электрыфікаваны макет мясцовасці, што займае якраз паўаўдыторыі. Як расказаў Андрэй Мікалаевіч, форма групавых заняткаў нагадвае гульню: на макеце ствараецца пэўнае тактычнае становішча, наконт яго студэнты абменьваюцца меркаваннямі паміж сабою і з выкладчыкам.

- Падобныя тактычныя задачы прасцей было б рашаць з дапамогай камп'ютэраў, - гаворыць падпалкоўнік Дзянісаў. - На экране кожны можа самастойна прайграць тую ці іншую тактычную сітуацыю, якую прапануе выкладчык, альбо стварыць яе сам. Дый каб праверыць веды студэнтаў, спатрэбіцца не больш як пяць хвілін. Дарэчы, на ваеннай кафедры Беларускага дзяржаўнага універсітэта інфарматыкі і радыёэлектронікі менавіта так і праходзяць заняткі. Зразумела, такая спецыфіка гэтай ВНУ - там усё камп'ютэрызавана. А нам застаецца толькі спадзявацца, што на ваеннай кафедры БДУ напрыканцы з'явіцца падобны клас.

Сярод вартых увагі сродкаў навучання ў класе кіравання боем ёсць яшчэ лінгафоннае абсталяванне. Адзеў навушнікі - і быццам бы ты на бронеаб'екце перадаеш сігналы праз радыёстанцыю. Што датычыцца дапаможнікаў, дык большасць з іх створана намаганнямі супрацоўнікаў кафедры для "ўнутранага карыстання". Натуральна, забяспечыць кожнага студэнта імі немагчыма. А паколькі ні ў адной універсітэцкай ці гарадской бібліятэцы нічога падобнага не знойдзецца, студэнтам парою прыходзіцца звяртацца да звычайнага перапісвання дапаможнікаў у канспекты. Шматлікія плакаты, карты, табліцы, што займаюць усе сцены па перыметры класа, таксама выконваюць ролю сродкаў навучання. Па большай частцы і яны створаны рукамі выкладчыкаў і студэнтаў. Па іх, напэўна, можна і без падручнікаў спасцігнуць азы тактычнай падрыхтоўкі. Ва ўсякім разе такому цікаўнаму "вольнаму слухачу", як я, гэта ўдалося: клас кіравання боем я пакінула з цвёрдым усведамленнем таго, што знаць "агнявое паражэнне праціўніка", як арганізуецца сувязь у роце і як выглядае рабочая карта камандзіра мотастралковых войск.

...І адразу трапіла на практычныя заняткі па прадмеце "Абарона ад зброі масавага паражэння". Падпалкоўнік Андрэй Мікалаевіч Чысцякоў дэманструе будову прыбора хімічнай разведкі студэнтам чацвёртага курса факультэта міжнародных адносін. Гучаць назвы невядомых мне хімічных рэчываў, і ў мяне ўзнікае думка: "гуманітарыям", напэўна, цяжка ўспрымаць гэтыя звесткі. Потым Андрэй Мікалаевіч патлумачыў, што будучым камандзірам мотастралковых узводаў гэты прадмет выкладаецца толькі ў парадку азнаямлення. Падрабязнае вывучэнне прыбораў радыяцыйна-хімічнай разведкі - доля і прамы абавязак будучых афіцэраў хімічных войск.

У класе сродкаў радыяцыйна-хімічнай разведкі я пабачыла славуты ДП-5В - прыбор, якім вымяралі ўзровень радыяцыі пры ліквідацыі наступстваў аварыі ў Чарнобылі. Усе сучасныя, дасканалыя прыборы, што тут размешчаны, сёння знаходзяцца на ўзбраенні арміі. У аўдыторыях студэнты вывучаюць іх канструкцыю, а потым, падчас палявых заняткаў, выпрабоўваюць іх на мясцовасці.

***

На жаль, для людзей цывільных, непасвячоных, а тым больш для асоб жаночага полу, ваенная справа - сфера малавядомая і непрывабная. Вельмі прыемна было даведацца, што побач з хлопцамі ваеннае рамяство асвойваюць і дзяўчаты. Штогод ваенную кафедру БДУ пакідаюць у сярэднім да сямі выпускніц. Большасць з іх выказвае жаданне служыць ва Узброеных Сілах, да прыкладу, у якасці ваенных псіхолагаў.

Падазраю, што тыя базавыя тэарэтычныя звесткі, якія павінны засвоіць, прыходзячы на ваенную кафедру, студэнты-трэццякурснікі, для іх у навінку. Часам іх веды ў гэтай галіне абмяжоўваюцца напаўзабытымі навыкамі дзіцячых гульняў у вайну. Студэнтам яўна больш даспадобы практычная падрыхтоўка - нават калі гэта рыццё акопаў. Як і мае быць, практычны блок па аб'ёму значна перавышае тэарэтычны.

Адбор на кафедру праводзіцца паводле паказчыкаў у вучобе, фізічнай культуры, а таксама паводле вынікаў тэсціравання і субяседавання з начальнікам цыкла. Размеркаванне па цыклах адбываецца адпаведна з профілем факультэта. Да прыкладу, студэнтам факультэта радыёфізікі і электронікі - прамы шлях на цыкл баявога прымянення артылерыі. Бо, умоўна кажучы, уменне страляць вымагае дасканалага ведання пэўных фізічных законаў і параметраў.

Шанс вучыцца на ваеннай кафедры выпадае далёка не кожнаму студэнту. Гэта звязана з тым, што ёсць пэўныя абмежаванні на колькасць афіцэраў запасу. Таму ў канцы другога курса, пры паступленні на ваенную кафедру, студэнтам даводзіцца вытрымліваць конкурс. У сярэднім па універсітэту ён складае чатыры чалавекі на месца, хоць на асобных факультэтах бывае і ніжэйшы. Арміі патрэбны не толькі афіцэры, але і салдаты. Гэтыя тры студэнты з чатырох, хто не трапілі на ваенную кафедру - і ёсць прэтэндэнты на тэрміновую службу ва Узброеных Сілах пасля заканчэння універсітэта.

Ваенная кафедра сапраўды мае шэраг пераваг. Па-першае, яна дае магчымасць асвоіць другую, ваенную спецыяльнасць акрамя асноўнай, якую студэнт атрымлівае на сваім факультэце. У выніку ў выпускнікоў павялічваецца колькасць варыянтаў працаўладкавання. Па-другое, дзве спецыяльнасці набываюцца паралельна, што дазваляе эканоміць час. Сённяшняя моладзь гэта таксама вельмі цэніць.

- У ідэале павінна было б быць так, каб кожны мужчына прайшоў армію салдатам, - лічыць начальнік ваеннай кафедры БДУ палкоўнік Вячаслаў Трафімчук. - На жаль, апошнім часам прэстыж арміі падае, і маладыя людзі не праяўляюць асаблівага запалу служыць ва Узброеных Сілах у якасці радавых. У сучаснай моладзі, асабліва студэнцкай, сёння зусім іншыя жыццёвыя планы.

Іна НІКІЦЕНКА.

НА ЗДЫМКАХ: падпалкоўнік А.М.Дзянісаў і студэнты юрыдычнага факультэта абмяркоўваюць тактычнае становішча на макеце мясцовасці; падпалкоўнік А.М.Чысцякоў выкладае "Абарону ад зброі масавага паражэння"; студэнты 4-га курса механіка-матэматычнага факультэта Павел Кананові і Аляксандр Чалей вывучаюць канструкцыю кулямёта.

Фота Юрыя **БОНДАРАВА.**

Жыў і вучыўся ў Ветрыне

Сёння ў Ветрынскай сярэдняй школе Полацкага раёна адбудзецца адкрыццё мемарыяльнай дошкі легендарнаму Пецю Клыпу, юнаму абаронцу Брэсцкай крэпасці. Краязнаўцы школы ўстанавілі, што ён да Вялікай Айчыннай вайны быў вучнем гэтай школы.

У ліку абаронцаў Брэсцкай крэпасці, невялікі гарнізон якой трымаўся амаль месяц, быў і Пеця Клыпа. Многа разоў пад кулямі фашыстаў рабіў ён вылазкі да Буга за вадой, хадзіў у разведку па крэпасці, шукаў склады і насіў абаронцам боепрыпасы.

Калі становішча абаронцаў стала крытычным, камандзір прыняў рашэнне адправіць у палон жанчын і дзяцей, што былі ў падвалах крэпасці. Пеця катэгарычна адмовіўся.

Потым быў прарыў, але скончыўся ён палонам. Нават у калоне палонных Пеця Клыпа не пакарыўся. Калі немец здымаў на кінастужку гэтую калону, Пеця кулаком пагразіў у аб'ектыў. Канваіры моцна збілі яго, але наш афіцэр-медык на руках данёс юнака да лагера. Хутка Пеця са сваім сябрам здзейснілі пабег, дабіраліся да фронту, але іх схапілі паліцаі. Перамогу сустрэў на прымусовых работах у Германіі.

Вельмі дакладна параўнаў аўтар кнігі "Брэсцкая крэпасць" Сяргей Смірноў Пецю Клыпу з Гаўрошам - юным героем Французскай рэвалюцыі 18 стагоддзя, героем рамана В.Гюго "Адрынутыя ".

Хачу расказаць аб цікавых пошуках і знаходках, якія дазволілі цяпер сцвярджаць, што знакаміты Пеця Клыпа жыў і вучыўся ў вёсцы Ветрына. Прыкладна год таму назад, запісваючы ўспаміны даваеннага вучня Ветрынскай сярэдняй школы, ветэрана вайны і педагагічнай працы Б.М.Лышко, пачуў прозвішча Клыпа. Барыс Мікітавіч удзельнічаў у самадзейным аркестры пры ДК, у якім былі музыканты з 333-га палка, у тым ліку і кларнетыст Клыпа, які хадзіў у Ветрынскую школу і прыгожай ваеннай форме якога вельмі зайздрасцілі мясцовыя хлапчукі. Б.М.Лышко не памятае імя Клыпы, але нумар палка з трох троек застаўся ў памяці.

У размове з жыхаром Ветрына Я.В.Гурам зноў прагучала прозвішча Клыпы, хлопчыка, што хадзіў у нашу школу з ваеннага гарадка, выхаванца палка. Яўген Васільевіч быў упэўнены, што гэта той самы абаронца Брэсцкай крэпасці.

Больш уважліва прагледзеў старонкі кнігі С.Смірнова. Цікавіў нумар палка, у якім праходзіў службу Пеця Клыпа ў Брэсце. Так і ёсць - 333-ці. Цяпер сумненняў не было.

Далейшыя пошукі звялі з ветэранам Вялікай Айчыннай вайны, жыхаром Ветрына М.П.Юшкевічам. Ён добра памятае Клыпу Пятра, вучыўся з ім у 5-6 класе, сябраваў, дапамог яму нават лыжы набыць, каб лягчэй было дабірацца з Дубравак у Ветрынскую школу. Увосень 1957г., успамінае Мікалай Паўлавіч, які працаваў тады старшынёй Ветрынскага сельсавета, Пеця Клыпа з братам наведаў Ветрына, а ён сустракаў іх.

Вялікае жаданне было знайсці самага героя. С.Смірноў пісаў, што жыў ён пасля вайны ў Бранску. Пішу туды, прашу работнікаў пошты дапамагчы ў пошуках. На жаль, адказ несуцяшальны. Новы ліст - у Бранскі абласны ваенкамат. Удзячны яго камісару: цяпер ёсць адрас жонкі Пятра Сяргеевіча Клыпы. На жаль, самога яго ўжо няма.

Новы ліст у Бранск - і доўгачаканы адказ. Вельмі ўдзячны Соф'і Апанасаўне за падрабязны адказ на мае пытанні, за фотаздымкі і цёплыя словы ў адрас школы.

Некалькі радкоў з яе пісьма: "Спасибо за память о Петре Сергеевиче. Сейчас это редкость, кто бы занимался этими вещами. В наше время люди стали забывать о защитниках своей Родины, мало книг о войне, мало фильмов на патриотические темы".

Хто ён, Пётр Сяргеевіч Клыпа? Нарадзіўся 30 мая 1926 года ў Бранску ў сям'і чыгуначніка. Бацька рана памёр, і старэйшы брат, тады камандзір музычнага ўзвода 333-га палка, што дыслацыраваўся ў вёсцы Ветрына, бярэ яго выхаванцам гэтага палка. Восенню 1939г. полк удзельнічаў у вызваленні Заходняй Беларусі, а перад вайной аказаўся пад Брэстам, дзе і застала іх вайна і звязаныя з ёй выпрабаванні, якія выпалі на долю абаронцаў цытадэлі.

Пасля вайны Пеця жыў з маці ў Бранску.

...1957 год. Мае землякі ў Доме культуры сустракалі Пятра Сяргеевіча Клыпу і яго старэйшага брата, ваенкома, Мікалая Клыпу. Як успамінаюць тыя, хто прысутнічаў на гэтым мерапрыемстве (П.І.Малаток, Г.П.Барэйка, Т.В.Бялькевіч і М.П.Юшкевіч), было шмат ветрынцаў - дарослых і вучняў. Пасля афіцыйнай часткі сустрэчы доўга не адпускалі дарагіх гасцей, успаміналі даваенны перыяд, аркестр, яго кіраўніка Мікалая Клыпу і кларнетыста Пецю Клыпу, успаміналі даваенную танцпляцоўку.

І зноў некалькі радкоў з пісьма Соф'і Апанасаўны, дарэчы, беларускі з Гомельскай вобласці: "Больше 25 лет проработал Пётр Сергеевич на заводе ирригационных машин токарем высшего разряда, был одним из лучших рабочих. Имел много грамот и благодарностей. Выучил многих учеников. Работал почти до последних дней своей жизни. 8 ноября ушёл на больничный, а 16 декабря 1983 года умер. В нашей памяти Пётр Сергеевич останется как самый лучший отец и муж. Друзья называли его очень добродушным, порядочным; он и был таким..."

Пахаваны ён у Бранску побач з маці, а яго старэйшы брат Мікалай памёр годам раней.

Пётр Сяргеевіч Клыпа ўзнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны першай ступені і дзесяццю медалямі.

Некалькі слоў пра сям'ю Пятра Сяргеевіча. Дачка Наталля закончыла Бранскі машынабудаўнічы інстытут, жыве і працуе ў Бранску. Сын Сяргей пасля заканчэння МВТВ імя Баумана і службы ў Савецкай Арміі жыве ў г.Каралёў і працуе ў Маскве.

Мы ганарымся, што юны абаронца Брэсцкай крэпасці Пеця Клыпа вучыўся ў нашай школе. Можа, у яго выхаванні, фарміраванні лепшых якасцей чалавека была хоць маленькая доля і настаўнікаў Ветрынскай сярэдняй школы...

**Віктар КАРАСЁЎ,
настаўнік гісторыі
Ветрынскай сярэдняй школы імя В.Цябута
Полацкага раёна.**

Крэда Аляксея Гаварцова

Да найменшых драбніц, як бы ўчора яно было, памятае Аляксей Гаварцоў тую снежаньскую камандзіроўку ў Кабул. Адбылася яна ў 1982 годзе. Сам ён ніколі не паверыў бы, што такое здарыцца, каб хтосьці сказаў пра гэта некалькі гадоў назад, да Афганістана.

І невыпадкова: толькі на палове аркуша паперы са школьнага сшытка змяшчалася тады яго біяграфія. Дзяцінства і юнацкія гады Аляксея прайшлі на Віцебшчыне, дзе ў 1968 годзе ён скончыў сярэднюю школу. Спроба прадоўжыць вучобу ў вышэйшай навучальнай установе аказалася няўдалай - у інстытут Гаварцоў не прайшоў па конкурсу. Потым была служба ў Савецкай Арміі ў часцях супрацьпаветранай абароны. А затым, пасля дэмабілізацыі, здзейснілася запаветная мара - юнак паступіў у педагагічны інстытут на завочнае аддзяленне, дзе паспяхова сумяшчаў вучобу з працай фрэзероўшчыка на заводзе ў Віцебску. Пасля заканчэння інстытута выкладаў у школе гісторыю і геаграфію. У час двухгадовай службы афіцэрам вырашыў звязаць свой далейшы лёс з арміяй. Пры гэтым памятным і незабыўным для Аляксея Гаварцова назаўсёды застанецца апошні ўрок, прысвечаны Афганістану.

Аб тым, што праз тры гады ён не проста ўбачыць яго, а праўдзе там больш двух гадоў, ён не ведаў.

Аляксею Аляксандравічу давялося служыць у Афганістане ў дарожна-камендацкай брыгадзе, дзе чорнарабочыя вайны "камендачы" неслі сваю далёкую ад рамантыкі службу ад Хайратона да Кабула, у гарах і пустыні.

Саланг, Усурадж, Джабаль, Хіджан, Чарыкар, Дзешы, Пулі-Хумры, Саманган, Ташкурган, Хайратон - усе гэтыя пункты рэгулявання, дыспетчарскія пасты Аляксей Гаварцоў памятае і цяпер. Для гэтага ёсць усе падставы: кожны прыдарожны валун абмацаны рукамі, кожны кіламетр шляху пераараны на жываце. За два афганскія гады дзесяткі тысяч кіламетраў з'езджаны-пераезджаны - ці ж можна забыць іх?

Па звычайных крытэрыях, ледзь не "прагулкай" была тая паездка: падкінуць да Саланга новага камбата, забраць у Кабуле бочкі з авіяцыйным маслам, якое выкарыстоўвалася для асвятлення, і - назад. Але прагулак на вайне не бывае - пра гэта добра ведаюць усе тыя, хто прайшоў праз афганскае пекла.

З заводскіх часоў прывык Гаварцоў да таго, што тэхніка не павінна падводзіць. Таму яшчэ вечарам асабіста агледзеў "ЗИЛ-131", які нярэдка выручаў у пераплётах. Усё было ў норме - акумулятар, карбюратар, рухавік, пакрышкі. У інтарэсах бяспекі вырашылі выязджаць на досвітку. Біклагі з вадой, каністры з бензінам, запаскі - захапілі на выпадак аварыйнай сітуацыі. Усяляў давер сваім маўчаннем, хаця здаваўся панурым, негаваркім... спадарожнік, які ехаў з імі - усяго месяц назад маёр прыбыў з Саюза і дабіраўся да новага месца прызначэння.

Ад Хіджана да Саланга шлях зусім невялікі - усяго сорак кіламетраў, што займае тры чвэрці гадзіны язды на раўніне і пяць-шэсць гадзін - у гарах. А тут сітуацыя яшчэ ўскладнілася тым, што паваліў густы снег, узмацніўся вецер. Выгінаючыся змейкай, дарога пятляла сярод скальных выступаў.

Дыспетчарскі пункт, аб чым, безумоўна, ведаў Аляксей Гаварцоў, знаходзіўся ўсяго праз некалькі кіламетраў. А там яго начальнік, лейтэнант, пачастуе чаем, як гасцінны гаспадар, - рыхтаваць яго ён сапраўдны майстар. Але галоўным для ўсіх былі пісьмы, якіх салдаты і сяржанты чакалі з нецярпеннем.

Нечакана шальныя кулі засвісталі па кабіне, а лабавое шкло пакрылася павуцінкамі трэшчын. Ужо быў бачны дыспетчарскі пункт - да яго засталося крыху больш кіламетра.

Выскачыўшы на дарогу, камбат пачаў весці агонь па душманах з аўтамата. З-за валуна і абочыны дарогі адкрылі агонь маёр Гаварцоў і вадзіцель Уладзімір, які таксама не разгубіўся і ўступіў у бой.

Нечакана, як і пачалася, закончылася гэтая схватка. У аўтамабілі налічылі 104 прабоіны. Усё было ціха, пакуль ставілі запаску, далівалі ў бак бензін. Але кулі засвісталі зноў, як толькі зрушылі з месца - душманскі снайпер на гэты раз біў проста па колах. І ў выніку да дыспетчарскага пункта дабраліся амаль на абадах. Гэта, безумоўна, вывела з раўнавагі вадзіцеля, і ён на чым свет стаіць мацюкаў снайпера.

- "Добры" пачатак камандзіроўкі, нічога не скажаш, - адзначыў Гаварцоў і непаслухмянымі пальцамі выцер пот з ілба.

Лейтэнант Уладзімір Кісялёў выказаў здзіўленне:

- У такі далёкі шлях у адзіночку, без калоны? Гэта нелагічна.

Але абставіны іншы раз бываюць мацней усялякай логікі. І да парады лейтэнанта ўсё ж прыслухаліся і прыладзіліся да браніраванай калоны, якая павінна была ісці да Саланга. А калі прыбылі туды, на развітанне камбат моцна паціснуў руку Аляксею Гаварцову і прапанаваў яму пасаду намесніка па палітрабоце, зазначыўшы: "Мне такія людзі, як ты, Аляксей, па душы". Дадаўшы пры гэтым, што і сам ён крэмень, а таму цэніць людзей такой трываласці. Гаварцоў падзякаваў камбату за аказаны давер, але застаўся служыць у сваім падраздзяленні.

Вяртацца з Кабула давялося па "амінаўцы" - дарозе, названай у памяць тых сумных падзей. Аміна ўяўляла сабой пераараное ўзрывамі поле. Ды і цяпер яна прыпадносіла нечаканыя сюрпрызы - некалькі разоў за Салангам давялося ўступаць у перастрэлкі з душманамі, разбіралі завал, які перагарадзіў дарогу ў адным месцы. У кузаве аўтамашыны былі па-ранейшаму бочкі, але на зваротным шляху іх запоўнілі маслам, і яны ўжо не грымелі так, як у час "парожняга" рэйсу ў Кабул.

Рана цямнее ў гарах. Свінцовая цішыня змянілася своеасаблівым шумам, як бывае заўсёды пры сходзе лавіны. Яна ўцягнула ў бездань ужо некалькі машын. Людзі, якія знаходзіліся ў іх, безумоўна, загінулі. "Зілок" жа, верны і надзейны "зілок", на якім вяртаўся Аляксей Гаварцоў, праскочыў. Але на адным з крутых паваротаў яго занесла, развярнула - і ён стаў павольна спаўзаць да краю прорвы, спыніўшыся ад яе літаральна ў некалькіх сантыметрах.

З сюрпрызамі, як падлічыў Аляксей Аляксандравіч, быў кожны дзесяты кіламетр. Аб гэтым сведчылі абмарожаны твар, чырвоныя ад снежнай белізны вочы, разбітае лабавое шкло, зрашэчаны кулямі аўтамабіль. А колькі ж такіх кіламетраў было за час нялёгкай службы Аляксея Гаварцова ў Афганістане!

Але ён паспяхова спраўляўся з ускладзенымі на яго воінскімі абавязкамі, што не засталося незаўважаным камандаваннем - Аляксей Гаварцоў быў узнагароджаны медалём "За баявыя заслугі".

Праўда, дарожна-камендацкая брыгада ў атакі не хадзіла, у аперацыях і рэйдах не ўдзельнічала, але, нягледзячы на гэта, у палітаддзеле брыгады маёру Гаварцову даводзілася працаваць за дваіх-траіх. Адкуль толькі сілы браліся! Начальнік палітаддзела Іван Ціхановіч Прыдатчанка нязменна паўтараў: "Галоўнае, Аляксей, не паперы, не ўзнагароды, а знайсці тое адзіна правільнае слова, што сагрэе душу чалавека, акрыліць, дапаможа". Гэтая ісціна і цяпер з'яўляецца жыццёвым крэда маёра запасу Аляксея Гаварцова.

...Аляксей Гаварцоў па-ранейшаму ў страі - ён працуе на ніве адукацыі, дзе сее разумнае, добрае, вечнае, выкладаючы ў 133 сярэдняй школе Мінска геаграфію.

Пётр ШУБЯНОК.

Часть В

Ответы заданий части В запишите на бланке ответов рядом с номером задания (В1-В7), начиная с первой клетки. Каждую букву слова пишите в отдельной клетке по приведённым образцам. При раздельном написании делается пропуск одной клетки, при дефисном — черточка в отдельной клетке между частями слова.

В1. В предложении допущена орфографическая ошибка. Выпишите слово с орфографической ошибкой, исправив его написание.

Во флигеле, в жарко натопленной плюшевой гостинной, Иван поставил на стол аршинную елку в глиняном горшке и как раз подвязывал к ее крестообразной макушке свечу, когда Слепцов, озябший, заплаканный, пришел из большого дома, неся темный ящик под мышкой.

В2. В предложении допущена орфографическая ошибка. Выпишите слово с орфографической ошибкой, исправив его написание.

При виде флигеля с крашенной зеленой краской крышей, освещенной закатным лучом, он тот час пустил коня вскачь, и вскоре уже стучался в одну из приотворенных ставен.

В3. Определите стиль приведенного ниже текста.

Русский язык широко используется за пределами России. Прежде всего, он представляет собой достаточно удобное средство для межнационального общения жителей бывшего Советского Союза, например молдаван и украинцев, грузин и армян, узбеков и таджиков. Кроме того, к его помощи нередко прибегают представители разных народов и за пределами СНГ. Языки, используемые как средство международного общения, принято именовать мировыми языками. Таким образом, русский язык является одним из мировых языков.

В4. Подберите синоним (одно слово) к слову *прибегать (к помощи)* из текста в задании В3 и впишите его в соответствующую область ответов в неопределенной форме.

В5. Укажите, как называется троп, основанный на сопоставлении одного предмета или явления с другим.

В6. Образуйте от указанных существительных форму именительного падежа множественного числа и выпишите только то, которое в литературном языке имеет окончание -а.

Клапан, лектор, доктор.

В7. Выпишите из списка слово женского рода.

Пони, алиби, КПСС.

Список учреждений образования, в которых проводится централизованное тестирование в 2002 году

Белорусская государственная политехническая академия,
Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники,
Белорусский государственный аграрный технический университет,
Брестский государственный университет им. А.С.Пушкина,
Брестский государственный технический университет,
Витебский государственный технологический университет,
Полоцкий государственный университет,
Гомельский государственный технический университет им. П.О.Сухого,
Гродненский государственный университет им. Я.Купалы,
Могилевский государственный технический университет,
Белорусская государственная сельскохозяйственная академия,
Средняя школа №1 г. Несвижа.

Уважаемые читатели!

Тестовые задания по белорусскому языку, математике, химии — читайте в одном из номеров "Настаўніцкай газеты" в марте.

Выходзіць з 20 снежня 1945 года

НАСТАЎНІЦКАЯ газета

ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Цэнтралізаванае тэсціраванне: зборнік матэрыялаў

А26. Ударение неправильно поставлено в слове

1) кухонный
2) свекла
3) дремота
4) ждала
5) включит

А27. Нормы сочетаемости слов нарушены в словосочетании

1) одержать успехи
2) поставить пьесу
3) дать отпор для врага
4) совершить нападение
5) лить много слов

А28. Лексическое значение слова указано неверно в примере

1) Фиаско — ария, исполняемая в конце оперы.
2) Фолиант — толстая книга большого формата.
3) Скрупулезный — предельно тщательный, точный до мелочей.
4) Третировать — обращаться с кем-то свысока, пренебрежительно.
5) Авангард — часть войск, находящаяся позади главных сил.

А29. Слово употреблено в несвойственном ему значении в предложении

1) Когда у героя неожиданно расстегнулись краги на жилете, в зале раздался смех.
2) Для документов необходимо фотографировать анфас.
3) Незнание иностранных языков было его ахиллесовой пятой.
4) В гостиной нас ожидала дама в кринолине.
5) Целых два месяца проходил в нашем городе вернисаж художников-передвижников.

А30. Речевые ошибки допущены в предложении

1) Среди генералов царило воинствующее настроение по отношению к противнику.
2) У Толстого каждый персонаж имеет свои индивидуальные черты.
3) Золотой век подарил нам плеяду выдающихся писателей.
4) Наставнику важно предостеречь первый шаг своего воспитанника.

А31. Речевые ошибки допущены в предложении

1) На подмосток вышел мужчина с букетом цветов в скромном костюме.
2) Неотложная помощь была оказана семистам тридцати пациентам областной больницы.
3) Большой театр отправил его на пенсию, на которой он больше не танцевал.
4) Ему было не совсем удобно докладывать всего того, что говорили подчиненные.

А32. В приведенном ниже предложении допущена следующая ошибка:

1) орфографическая
2) пунктуационная
3) речевая
или
4) ошибок нет

Он казался сосредоточенным и угрюмым, но когда стиснутые губы расползались в счастливой улыбке, приоткрывалась неведомая бездна затаенного темперамента и даже страсти, однако в глазах при этом не исчезала тоска.

А33.В приведенном ниже предложении допущена следующая ошибка:

1) орфографическая
2) пунктуационная
3) речевая
или
4) ошибок нет

Этот внешне неприметный человек оказался совершенно необычным, ни на кого не похожим, когда мы разговорились под перестук колес и он поведал мне полную невероятных приключений автобиографию своей жизни.

Часть В

Ответы заданий части В запишите на бланке ответов рядом с номером задания (В1 - В7), начиная с первой клетки. Каждую букву слова пишите в отдельной клетке по приведенным образцам. При раздельном написании делается пропуск одной клетки, при дефисном — черточка в отдельной клетке между частями слова.

В1. В предложении допущена орфографическая ошибка. Выпишите слово с орфографической ошибкой, исправив его написание.

Он смотрел на комнаты, на портреты, на мебель, и на весело глядевшую в комнаты зелень сада; видел везде чистоту, чопорность, порядок; слушал, как во всех комнатах попеременно пробили с пол дюжины стенных бронзовых и малахитовых часов.

В2. В предложении допущена орфографическая ошибка. Выпишите слово с орфографической ошибкой, исправив его написание.

Из утешительных слов тети явствовало, что все это несметное множество людей, изъятых из жизни и осужденных на прозябание в тюрьмах и лагерях, что все они в чем-то виноваты, и только с мамой произошла роковая ошибка, которая вот-вот раскроется.

А23.Электромагнитный ускоритель представляет собой два провода, расположенные в горизонтальной плоскости на расстоянии 20 см друг от друга, по которым может скользить без трения металлическая перемычка ас массы 2 кг. Магнитное поле с индукцией В = 1Тл перпендикулярно плоскости движения перемычки. Какой ток следует пропустить по перемычке, чтобы она, пройдя путь 2 м, приобрела скорость10 м/с?

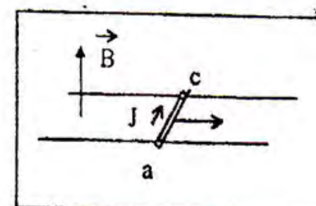

1) 10 А
2) 50 А
3) 100 А
4) 250 А
5) 300 А

А24. Частица массы *m* и заряда *q* движется по окружности в однородном магнитном поле с индукцией В в плоскости, перпендикулярной линиям индукции. Если радиус окружности R, то кинетическая энергия частицы равна

1)	2)	3)	4)	5)
$\frac{q^2B^2R^2}{2m}$	$\frac{q\ B\ R}{2m}$	$\frac{q^2B^2R}{2m}$	$\frac{q^2B^2R^2}{m^2}$	$\frac{m^2B^2R}{q}$

А25. Прямолинейный проводник длиной 10 см перемещают в однородном магнитном поле с индукцией 0,1 Тл. Проводник, вектор его скорости и вектор индукции поля взаимно перпендикулярны. С каким ускорением нужно перемещать проводник, чтобы разность потенциалов на его концах U возрастала, как показано на рисунке?

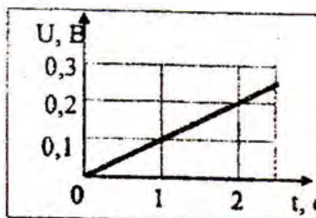

1) 10 м/с^2
2) 15 м/с^2
3) 20 м/с^2
4) 25 м/с^2
5) 30 м/с^2

А26.Материальная точка совершает синусоидальные колебания с амплитудой 8 см и начальной фазой 1/3 π. При частоте колебаний 0,25 Гц, через одну секунду после начала колебаний смещение точки от положения равновесия будет равно

1) 2 см
2) 4 см
3) 6 см
4) 7см
5) 8 см

А27.От груза, висящего на пружине, жесткость которой равна 50 Н/м, отрывается масса в 50 г. После этого оставшаяся часть груза будет совершать колебания с амплитудой, равной

1) 1 см
2) 2 см
3) 3 см
4) 4 см
5) 5 см

А28.Эхо, вызванное ружейным выстрелом, дошло до стрелка через 4 с после выстрела. На каком расстоянии от стрелка произошло отражение звуковой волны, если скорость звука в воздухе равна 330 м/с ?

1) 330 м
2) 660 м
3) 990 м
4) 1320 м
5) 1660 м

А29.Колебательный контур радиоприемника содержит конденсатор емкости 10^{-9} Ф. Чтобы обеспечить прием радиоволн длиной 300 м, индуктивность катушки контура должна быть равной

1) 6,2 мкГн
2) 25,4 мкГн
3) 6,2 мГн
4) 25,4 мГн
5) 6 Гн

А30. Высота Солнца над горизонтом составляет 50°. Каким должен быть угол падения лучей на плоское зеркало, чтобы отразившиеся от него солнечные лучи пошли вертикально вверх ?

1) 54°
2) 42°
3) 38°
4) 25°
5) 20°

А31. Укажите номер рисунка, на котором правильно изображен ход светового луча от источника S после прохождения собирающей линзы:

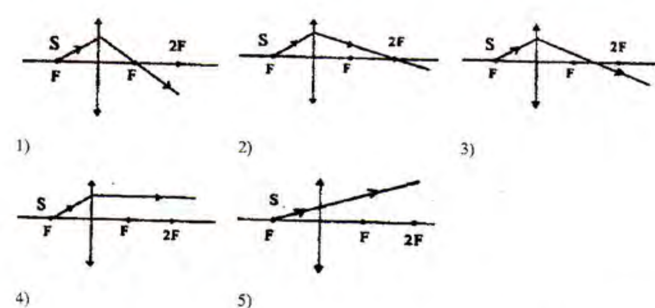

А32.При какой скорости, сравнимой со скоростью света в вакууме *c*, энергия частицы больше ее энергии покоя в два раза?

1)	2)	3)	4)	5)
$v = \frac{c}{2}$	$v = \frac{c}{4}$	$v = \frac{3}{4}c$	$v = \frac{\sqrt{3}}{2}c$	$v = \frac{c}{\sqrt{2}}$

А33.Если наибольшая длина волны излучения, способного вызвать фотоэффект у платины, равна 0,234 мкм, то при облучении платины излучением с частотой 1,5 $\cdot 10^{15}$ Гц наибольшая кинетическая энергия вырываемых электронов будет равна

1) 8,16 $\cdot 10^{-19}$ Дж
2) 5,24 $\cdot 10^{-19}$ Дж
3) 3,64 $\cdot 10^{-19}$ Дж
4) 2,18 $\cdot 10^{-19}$ Дж
5) 1,44 $\cdot 10^{-19}$ Дж

А34.Какое из перечисленных ниже оптических явлений обусловлено поперечностью световых волн?

1) интерференция света
2) дифракция света
3) поляризация света
4) дисперсия света
5) фотоэффект

ЦЕНТРАЛИЗОВАННОЕ ТЕСТИРОВАНИЕ 2002 ГОД

В конце марта — апреле 2002 г. Республиканский институт контроля знаний (РИКЗ) и региональные центры тестирования организуют централизованное тестирование знаний выпускников средних учебных заведений. "Настаўніцкая газета" продолжает публиковать примеры тестовых заданий в помощь желающим принять участие в централизованном тестировании (ранее варианты тестов были опубликованы в номере от 27 октября 2001 г.). Устойчивая тенденция ежегодного увеличения числа желающих принять участие в тестировании (в 2001 г. число выполненных тестов возросло в три раза) свидетельствует о растущей популярности этой формы контроля знаний. Вместе с тем, количество принявших участие в тестировании еще далеко от "насыщения", поэтому обратим внимание на некоторые особенности организации, проведения и учета результатов тестирования.

1. Тестирование по каждому предмету проводится в строго определенные сроки одновременно во всех регионах республики на базе региональных центров тестирования и некоторых вузов, сотрудничающих с РИКЗ.

2. Тесты разработаны таким образом, чтобы обеспечить проверку знаний по всем основным темам предмета. При этом форма и содержание заданий таковы, что старательный ученик, оканчивающий "обычный" класс общеобразовательной средней школы, в состоянии их выполнить.

3. Ответы на задания письменного тестирования заносятся в клеточки специальных бланков, которые затем сканируются и проверяются с помощью электронно-вычислительной техники без участия преподавателей-предметников.

4. Помимо письменного тестирования учащиеся имеют возможность принять участие в тестировании по сети Интернет, которое пройдет в Белорусском государственном университете информатики и радиоэлектроники.

5. Результаты тестирования, подтвержденные выданным Республиканским институтом контроля знаний сертификатом, по желанию учащегося могут быть зачтены (независимо от места тестирования) в качестве оценки за выпускной экзамен в средней школе, а также как вступительный экзамен при поступлении в ПТУ, ССУЗ и на ряд специальностей в высшие учебные заведения. Как и в прошлом году, результаты тестирования будут засчитываться вузами при поступлении на специальности технического, сельскохозяйственного и военного профилей. Кроме того, вузы могут расширить перечень специальностей, что оговорено в Правилах приема конкретного учебного заведения.

6. Неудовлетворительный с точки зрения учащегося результат тестирования позволяет ему составить объемное представление об уровне своих знаний по предмету и спланировать дальнейшую подготовку к сдаче экзаменов более эффективно.

В основных чертах организация и проведение тестирования повторяет процедуру прошлого года. Обратим внимание еще раз на то, что

1. Получение пропусков на тестирование будет организовано заблаговременно во всех указанных ниже учебных заведениях при предъявлении **паспорта** и квитанции об оплате. Последний срок регистрации — за три дня до объявленной даты тестирования по предмету.

2. В день тестирования при себе необходимо иметь **паспорт и зарегистрированный пропуск**. Опоздавшие на тестирование не допускаются.

А23. Пунктуационная ошибка допущена в предложении

1) Теперь я не раскаиваюсь, что остался здесь зимовать и не очень досадую на географа, который так и не научил меня общению с приборами.

2) Любовь — это такая книжка, которую всякий сам сочиняет и автор которой всегда оригинален.

3) Держалась она с таким достоинством, что когда подавала мне налитый стакан, я чувствовал потребность встать.

А24. Чужая речь неправильно оформлена в предложении

1) По мнению А. Толстого, "труд будит в человеке творческие силы".

2) "Это плохо? — жуя, спрашивал Филипп Филиппович. — Плохо? Вы ответьте, уважаемый доктор".

3) Я расхохотался и ответил ему, что "ты меня натравливаешь на весь свет".

А25. Пунктуационная ошибка допущена в предложении

1) После всех волшебств и чудес сегодняшнего вечера Маргарита уже догадывалась к кому именно в гости ее везут, но это, как ни странно, не пугало ее.

2) Два глаза уперлись Маргарите в лицо: правый, с золотой искрою на дне, сверлящий любого до дна души, и левый, пустой и черный, как узкое игольное ухо, как выход в бездонный колодец всякой тьмы и теней.

3) Нагая ведьма, та самая Гелла, что так смущала почтенного буфетчика Варьете сидела на коврике у кровати.

А26. Ударение неправильно поставлено в слове

1) к**о**мпас
2) с**о**зыв
3) фен**о**мен
4) мышл**е**ние
5) цыг**а**н

А27. Нормы сочетаемости слов нарушены в словосочетании

1) делать привилегии кому-либо
2) добиться успехов
3) оплатить за работу
4) понести потери
5) не скрывать юмора

А28. Лексическое значение слова указано неверно в примере

1) Авансцена — часть сцены за кулисами.

2) Адекватный — точно соответствующий, равный чему-либо.

3) Акватория — растения, предназначенные для аквариума.

4) Эстетика — философское учение об искусстве, система чьих-либо взглядов на искусство.

5) Триптих — композиция из трех картин, литературное произведение из трех частей.

А29. Слово употреблено в несвойственном ему значении в предложении

1) В педагогическом университете имеется вакансия юрисконсульта.

2) Лектор взошел на трибуну, и зал затих.

3) Мужчины за столом сидели вперемежку с женщинами.

4) В автомастерской водитель попросил вправить вмятину на борту машины.

5) На консилиуме было решено продолжить лечение больного лазерной терапией.

А30. Речевые ошибки допущены в предложении

1) В заключение слово для доклада представили директору завода.

2) В период студенческой практики мы собирали произведения разных жанров народного фольклора.

3) Без соответствующей профилактики трудно предотвратить опасность возгорания.

4) Я с готовностью окажу вам любую помощь.

А31. Речевые ошибки допущены в предложении

1) У томатов оказалась очень толстая кожица.

2) Наш театр вмещает до пятьсот пятидесяти зрителей.

3) Не покупайте некачественные крема в уличных палатках.

4) Мой рассказ будет неоконченным, не упомянув о дорожном происшествии.

А32. В приведенном ниже предложении допущена следующая ошибка:

1) орфографическая
2) пунктуационная
3) речевая
или
4) ошибок нет

Хотя брат любил Лизу и своих детей, тоска в глазах не унималась, даже когда он сидел в кругу друзей, пел приятным баритоном, расточая сокровенные нашептывания жене, детям, этому дому и своей судьбе.

А33. В приведенном ниже предложении допущена следующая ошибка:

1) орфографическая
2) пунктуационная
3) речевая
или
4) ошибок нет

По сообщению голландских газет, знаменитый немецкий вычислитель Рюкле, нисколько не напрягаясь, мог выучить наизусть число, состоящее из пятиста тридцати цифр, в течении 35 минут.

А35.Какая часть исходных радиоактивных ядер распадается за время, равное двум периодам полураспада ?

1) 1/16 2) 1/8 3) 1/4
4) 3/4 5) 1/2

Часть В

Ответы заданий части В запишите на бланке ответов рядом с номерам задания (В1-В5), начиная с первого окошка. Ответом может **быть только число, равное значению искомой величины, выраженной в единицах измерения, указанных в условии задания.** *Если в ответе получается число в виде дроби, то округлите его до целого числа. Каждую цифру числа и знак минус (если число отрицательное) пишите в отдельном окошке по приведённым образцам.* **Единицы измерений** *(градусы, проценты, метры, тонны и т.д.)* **не пишите.**

В1. Радиус Земли равен 6400 км. Из-за суточного вращения Земли точки земной поверхности на широте 60° имеют скорость... (в км/ч).

В2. Удельная теплоемкость воды $4{,}21 \cdot 10^3$ Дж/кг · К, а удельная теплота плавления льда $3{,}35 \cdot 10^5$ Дж/кг. Если в переохлажденную до температуры - 4° С воду бросить маленький кусочек льда, то, вызвав кристаллизацию, он заморозит часть воды, по массе равную... (в %).

В3. Три одинаковых источника тока, соединенные последовательно в батарею так, что отрицательный полюс одного источника соединен с положительным полюсом последующего, подключены к внешнему сопротивлению. Если полярности двух источников переключить на противоположные, то ток в цепи уменьшится в... раза.

В4. Кольцо из сверхпроводника площадью 100 см^2 имеет индуктивность 5 мГн. При помещении кольца в однородное магнитное поле с индукцией 1 Тл, линии индукции которого перпендикулярны плоскости кольца , в нем возбудится индукционный ток... (в А).

В5. На дифракционную решетку с периодом 1 мкм падает нормально монохроматический свет. Если угол между главными максимумами плюс первого порядка и минус первого порядка равен 60°, то длина световой волны равна... (в нм).

ВАРИАНТ № 2
Инструкция для учащихся

Тест состоит из частей А и В. На его выполнение отводится 180 минут. Задания рекомендуется выполнять по порядку, не пропуская ни одного, даже самого легкого. Если задание не удается выполнить сразу, перейдите к следующему. Если останется время, вернитесь к пропущенным заданиям. При выполнении теста разрешено пользоваться калькулятором. Во всех тестовых заданиях, <u>если специально не оговорено в условии</u>, сопротивлением воздуха при движении тел следует пренебречь, а ускорение свободного падения g следует полагать равным 10 м/с^2. Универсальная газовая постоянная $R=8{,}31$ Дж/моль· К. Число Авогадро $N_A=6{,}02 \cdot 10^{23}$ моль$^{-1}$. Постоянная Больцмана $k=1{,}38 \cdot 10^{-23}$ Дж/К. Заряд электрона $e=1{,}6 \cdot 10^{-19}$ Кл. Масса электрона $m_e=9{,}1 \cdot 10^{-31}$ кг. Масса протона $m_p = 1{,}672 \cdot 10^{-27}$ кг. Масса нейтрона $m_n= 1{,}674 \cdot 10^{-27}$ кг. Скорость света в вакууме $c=3 \cdot 10^8$ м/с. Постоянная Планка $h=6{,}62 \cdot 10^{-34}$ Дж·с.

Часть А

К каждому заданию части А даны несколько ответов, из которых только один верный. Решите задание, сравните полученный ответ с предложенными. В бланке ответов **под номером** *задания поставьте* **крестик (X)** *в клеточке, номер которой равен* **номеру** *выбранного Вами ответа.*

А1. Человек идет со скоростью 1,5 м/с относительно вагона поезда по направлению его движения. Если скорость поезда относительно земли равна 36 км/ч, то человек движется относительно земли со скоростью

1) 1,5 м/с 2) 8,5 м/с 3) 10,0 м/с
4) 11,5 м/с 5) 37,5 м/с

А2. Пуля, летящая со скоростью 141 м/с, попадает в доску и проникает на глубину 6 см. Если пуля в доске двигалась равнозамедленно, то на глубине 3 см ее скорость была равна

1) 120 м/с 2) 100 м/с 3) 86 м/с
4) 70 м/с 5) 64 м/с

А14. Тире на месте пропуска ставится в предложении

1) Земля и небо _ всё одето каким-то тусклым серебром.

2) Снег _ мягкий, пушистый, светящийся.

3) После засухи земля _ как камень.

А15. Запятая на месте пропуска ставится в предложении

1) Шел клочьями снег и уже засыпал и крышу сарая _ и деревья _ и подъезд.

2) Мужество необходимо _ как для отважных поступков, так и для мышления.

3) Светлый _ пронизанный солнцем дождь летел и шумел.

А16. Пунктуационная ошибка допущена в предложении

1) Ни время, ни расстояние, ничто не ослабляет дружбу.

2) Пахло скошенным сеном, клевером и я вспоминал что-то давно забытое.

3) Гарибальди пришел рано и принес перевязанные лентой астры и левкои и записку на мое имя.

А17. Второстепенный член необходимо обособить в предложении

1) Образованный, умный он не принимает законов жизни старой Москвы.

2) Несколько дней спустя молодой Дубровский задумал заняться делами.

3) Все чаще мирное небо мутили мятежные тучи вестники надвигающихся холодов.

А18. Пунктуационная ошибка допущена в предложении

1) Когда к вечеру сторож принес вязанку дров, то удивленный невиданной чистотой он остановился и не пошел дальше.

2) Голубка, торопливо семеня нарядными ножками и что-то поклевывая на бегу, бежала по краю лужицы.

3) Раздвинув лианы, я увидел вокруг ствола заплетенного и совершенно незаметного снаружи дерева довольно просторную сухую площадку.

А19. Запятая на месте пропусков ставится в предложении

1) В сущности _ красота — это обещание великой человечности отношения мужчины и женщины.

2) Это место _ казалось ему _ наилучшим выражением русской природы.

3) Иногда тишина _ как облако _ неподвижна и легка.

А20. Пунктуационная ошибка допущена в предложении

1) Нева как вздувшаяся вена до утренних румяных роз.

2) А весной, как зацветет акация, так кажется, что по всем садам кипит молоко.

3) Он подал руку ей. Печально (как говорится машинально) Татьяна молча оперлась.

А21. Пунктуационная ошибка допущена в предложении

1) Она уехала недавно и никак нельзя забыть её прекрасное лицо.

2) Она осведомилась хорошо ли он провел ночь, сама налила ему стакан чаю, спросила даже довольно ли сахару.

3) Варсонофьеву понравился поступок ученика, оттого что и себя он считал человеком гордым и независимым.

А22. Двоеточие на месте пропуска необходимо поставить в предложении

1) Ротмистр поднял изумленное и заспанное лицо _ перед ним стоял его товарищ по полку корнет Елагин.

2) Над одним диваном висела картина _ удивительно зеленый лес, стоящий сплошной стеной, а под ним бревенчатая хижина.

3) Будем живы _ вернемся на свои корабли.

А23. Пунктуационная ошибка допущена в предложении

1) Он носил темные очки, фуфайку, и когда садился на извозчика, приказывал поднимать верх.

2) Некоторые магазины залиты светом, и кажется, что люди в них плавают, точно рыбы в воде аквариумов.

3) Я вспомнила, как приехал отец, и как мы все сидели за столом, и как он рассказывал о своих путешествиях.

А24. Чужая речь неправильно оформлена в предложении

1) Печорина нельзя считать эгоистом в полном смысле этого слова, так как, по мысли В.Г.Белинского, "эгоизм не знает мучений".

2) Незадолго до смерти он написал, что: "Уже ни о чем я не помышляю, кроме нее".

3) "Я знаю: век уж мой измерен, — молит Онегин Татьяну. — Но, чтоб продлилась жизнь моя, я утром должен быть уверен, что с вами днем увижусь я".

А25. Пунктуационная ошибка допущена в предложении

1) Наташа созналась в том, что не прикоснувшись более ни к каким подаренным вещам, она сбросила с себя одежду, кинулась к крему и немедленно им намазалась.

2) Под ветвями верб, усеянными нежными пушистыми сережками, сидели в два ряда толстомордые лягушки и, раздуваясь, как резиновые, играли на деревянных дудочках бравурный марш.

3) Маргарита получила ответ, что Наташа полетела на своем борове вперед, чтобы предупредить о том, что Маргарита скоро будет и помочь приготовить для нее наряд.

А10. Частица НЕ пишется раздельно со всеми словами в ряду

1) (не)приятель, а знакомый; (не)глядя
2) в высшей степени (не)осторожен, (не)ближе трех метров
3) еще (не)существующий роман, никем (не)охраняемый
4) (не)умея, (не)к кому обратиться
5) (не)доумевал, (не)откуда ждать помощи

А11. НИ пишется в предложении

1) Куда н... глянь, везде море.
2) Как я только н... старался понравиться Олесе!
3) Мы стояли на перроне, пока поезд н... ушел.
4) Н... одежда красит человека.
5) Как н... крути, а придется идти с повинной.

А12. Пишется НЕ и раздельно в предложении

1) Как (н...) надеялся князь на высочайшее покровительство, он был лишен должности и навсегда отрешен от службы.
2) (Н...) редко мы брали с собой детей, когда шли гулять на побережье.
3) Ни на какую ногу описываемый не хромал, да и росту был (н...) маленького и (н...) громадного, а просто высокого.

А13. Слитно пишется

1) (чисто)сердечный
2) (полу)круг
3) (в)рассыпную
4) (в)виде креста
5) (От)чего ты так неискренен со мною?

А14. Тире на месте пропуска ставится в предложении

1) И отовсюду: из каждого дома, двора и переулка _ бежало нам навстречу эхо.
2) Душа настоящего человека _ есть самый сложный и самый нежный музыкальный инструмент.
3) Достичь совершенства в своей работе _ большое счастье.

А15. Запятая на месте пропуска ставится в предложении

1) Я ждал _ если не рассказа, то хотя бы одобрительного слова.
2) Огромное _ лениво вздыхающее у берега море будто спало.
3) Мне чудятся _ то шумные пиры, то ратный стан, то схватки боевые.

А16. Пунктуационная ошибка допущена в предложении

1) Везде: на крышах домов, на деревьях, на траве, уже выгоревшей, чувствовалось приближение осени.
2) Рыхлый снег уже осел, подтаял и было совсем тепло.
3) Служанки со всего двора про барышень своих гадали и им сулили каждый год мужьев военных и поход.

А17. Второстепенный член необходимо обособить в предложении

1) Беспокойному, мятежному Чацкому Софья была бы плохой подругой.
2) Высоко над горизонтом повисла зарница предвестница наступающего утра.
3) Прогудев на прощанье корабль неторопливо уходит из порта.

А18. Пунктуационная ошибка допущена в предложении

1) Круглые холмы, распаханные и засеянные доверху, разбегаются широкими волнами.
2) Он ушел в самую дальнюю часть сада и остановясь, и оглянувшись, быстро разорвал конверт.
3) Вдруг раздались странные звуки, услышав которые он тут же вышел.

А19. Запятая на месте пропусков ставится в предложении

1) В те дни ему _ казалось _ новым все то, что он узнавал.
2) Волынки вдали замирают, снег летит _ как вишневый цвет.
3) В иной стране _ может быть _ жизнь не несла столько социальных противоречий.

А20. Пунктуационная ошибка допущена в предложении

1) Может, это был шорох кошки, а, может быть, шум дождя.
2) Был он непривычно тих и задумчив, как человек, переживший какую-то непоправимую душевную утрату.
3) Этот день я воспринял, как день моего посвящения в ученики.

А21. Пунктуационная ошибка допущена в предложении

1) В холоде всегда вспоминается тепло и Шилову вспомнились комната в доме князя, огонь в камине, фонарь из разноцветных стекол.
2) Войдя туда куда его пригласили, извозчик даже про дело забыл, до того его поразило убранство комнаты.
3) Голос Воланда был низок, так что на некоторых словах давал оттяжку в хрип.

А22. Двоеточие на месте пропуска необходимо поставить в предложении

1) Он крепко засыпает и вдруг слышит_ кто-то стучит осторожно, потом все громче и громче.
2) Я нередко рассказывал ей о своем раннем детстве _ о поэтической прелести нашей усадьбы, о матери, отце, сестре.
3) Солжешь сегодня _ не поверят завтра.

ФИЗИКА

ВАРИАНТ № 1
Инструкция для учащихся

Тест состоит из частей А и В. На его выполнение отводится 180 минут. Задания рекомендуется выполнять по порядку, не пропуская ни одного, даже самого легкого. Если задание не удается выполнить сразу, перейдите к следующему. Если останется время, вернитесь к пропущенным заданиям. При выполнении теста разрешено пользоваться калькулятором. Во всех тестовых заданиях, если специально не оговорено в условии, сопротивлением воздуха при движении тел следует пренебречь, а ускорение свободного падения g следует полагать равным 10 м/с^2. Универсальная газовая постоянная $R=8{,}31$ Дж/моль·К. Число Авогадро $N_A=6{,}02\cdot10^{23}$ моль$^{-1}$. Постоянная Больцмана $k=1{,}38\cdot10^{-23}$ Дж/К. Заряд электрона $e=1{,}6\cdot10^{-19}$ Кл. Масса электрона $m_e=9{,}1\cdot10^{-31}$ кг. Масса протона $m_p=1{,}672\cdot10^{-27}$ кг. Масса нейтрона $m_n=1{,}674\cdot10^{-27}$ кг. Скорость света в вакууме $c=3\cdot10^8$ м/с. Постоянная Планка $h=6{,}62\cdot10^{-34}$ Дж·с.

Часть А

К каждому заданию части А даны несколько ответов, из которых только один верный. Решите задание, сравните полученный ответ с предложенными. В бланке ответов ***под номером*** *задания поставьте* ***крестик (Х)*** *в клеточке, номер которой равен номеру выбранного Вами ответа.*

А1. Тело прошло половину пути со скоростью 6 м/с, а другую половину пути со скоростью 4 м/с. Средняя скорость тела на этом пути равна

1) 4,5 м/с 2) 4,8 м/с 3) 5 м/с
4) 5,2 м/с 5) 5,8 м/с

А2. С крыши с интервалом времени в 1 с падают одна за другой две капли. Через 2 с после начала падения второй капли расстояние между каплями станет равным

1) 5 м 2) 10 м 3) 15 м
4) 20 м 5) 25 м

А3. Размерность какой из перечисленных ниже физических величин выражается через основные единицы измерения в СИ как кг · м · с$^{-1}$?

1) сила 2) кинетическая энергия
3) ускорение 4) импульс
5) момент силы

А4. Стержень длины L движется по гладкой горизонтальной поверхности. Какая упругая сила возникает в сечении стержня на расстоянии 1/3 L от конца, к которому приложена сила F, направленная вдоль стержня?

1) 0 2) $\frac{1}{3}F$ 3) $\frac{1}{2}F$ 4) $\frac{2}{3}F$ 5) F

А5. На шероховатой горизонтальной поверхности лежит тело массы 1 кг. Коэффициент трения скольжения тела о поверхность равен 0,1. При действии на тело горизонтальной силы 0,5 Н сила трения между телом и поверхностью равна

1) 0,1 Н 2) 0,5 Н 3) 1 Н
4) 1,5 Н 5) 0 Н

А6. Какую скорость должен иметь вагон, движущийся по закруглению радиуса 100 м, чтобы шар, подвешенный на нити к потолку вагона, отклонился от вертикали на угол 45° ?

1) 12,2 м/с 2) 24,8 м/с 3) 31,6 м/с
4) 42,1 м/с 5) 48,8 м/с

А7. Пуля массы 20 г, выпущенная под углом 60° к горизонту с начальной скоростью 600 м/с, в верхней точке траектории имеет кинетическую энергию, равную

1) 200 Дж 2) 300 Дж 3) 500 Дж
4) 900 Дж 5) 3600 Дж

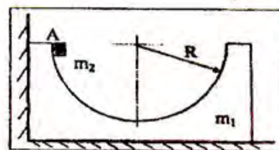

А8. На гладкой горизонтальной поверхности около стенки стоит симметричный брусок массы m_1 с углублением полусферической формы радиуса R. Из точки А без трения и начальной скорости соскальзывает маленькая шайба m_2. Максимальная скорость бруска при его последующем движении равна

1) $\frac{2m_2}{m_1+m_2}\sqrt{2gR}$ 2) $\frac{2m_1}{m_1-m_2}\sqrt{2gR}$ 3) $\frac{2m_1}{m_1+m_2}\sqrt{2gR}$
4) $\frac{m_1+m_2}{m_1}\sqrt{2gR}$ 5) $\frac{m_1-m_2}{m_1}\sqrt{2gR}$

РУССКИЙ ЯЗЫК

ВАРИАНТ №1
Инструкция для учащихся

Тест состоит из частей А и В. На его выполнение отводится 90 минут. Задания рекомендуется выполнять по порядку. Если задание не удается выполнить сразу, перейдите к следующему. Если останется время, вернитесь к пропущенным заданиям.

Часть А

В каждом задании может быть один, два и более правильных ответов. Номера выбранных ответов отметьте в бланке ответов под номером выполненного Вами задания.

А1. Буква -И- пишется в слове

1) ум...рающий 4) супружеская ч...та
2) п...ссимист 5) осл...пить
3) п...гмент

А2. Буква -А- пишется в слове

1) п...лисадник 4) пар...дировать (политика)
2) кл...ниться 5) к...мпоновать
3) налогообл...жение

А3. Буква -О- пишется в слове

1) б...дминтон 4) выр...вненный (грунт)
2) л...мпас 5) наск...каться
3) бр...вада

А4. Буква -О- пишется в слове

1) парч...вый 4) бесш...вный
2) стаж...р 5) трещ...тка
3) испеч...н

А5. Согласная буква пропущена в слове

1) бесхитрос...ный 4) чу...ственный
2) кристал...ьный 5) мус...он
3) проф...ессионал

А6. Буква -Е- пишется в слове

1) пр...бывать на отдыхе 4) пр...тихший
2) сем...чко 5) пр...вращать
3) потч...вать

А7. Буква -Е- пишется во всех словах ряда (глаголы употреблены в форме 3 лица ед. числа)

1) чу...т, стро...т
2) закле...т, обид...т
3) непередава...мый, леле...мый
4) в ине..., на балкон...
5) о счасть..., о революци...

А8. -НН- пишется во всех словах ряда

1) белокача...ный, избра...ик
2) жже...ый сахар, жела...ый
3) линия начерче...а, посла...ик
4) испыта...ый, лакирова...ый
5) голуби...ый, кваше...ый в кадке

А9. -НН- на месте обоих пропусков в предложениях

1) С приходом ра...их холодов на хуторе установилась размере...ая жизнь.
2) С любовью сдела...ый берестя...ой туесок радовал глаз.
3) На цели...ые земли приезжали одухотворе...ые люди, мечтающие о подвигах на благо Родины.
4) Ондатра — крупная водя...ая крыса — нежда...ым гостем появилась у нашей стоянки.

А10. Частица НЕ пишется раздельно со всеми словами ряда

1) (не)домогание, (не)хватало денег
2) отнюдь (не)легкое решение, (не)хотя сделал
3) (не)умеющий говорить, (не)четкий контур
4) (не)кто иной, как Петров; (не)шутя
5) (не)надолго задержался, (не)должен

А11. НИ пишется в предложении

1) Н... в деньгах счастье.
2) Нельзя н... согласиться с этим аргументом.
3) Мы н... разу не были в лесу этой осенью.
4) Н... скалы, н.. бури ему нипочем.
5) Вдруг откуда н... возьмись появился заяц.

А12. Пишется НЕ и раздельно в предложении

1) (Н...) одна душа мне не сказала, где упала молодость моя!
2) А коль помирать, то кого (н...) спроси, куда веселей помирать на Руси!
3) Я хотела бы все время идти (н...) останавливаясь.

А13. Слитно пишется

1) (горно)лыжный
2) (без)умолку
3) (по)дешевле
4) (в)начале сочинения
5) (Что)бы вам ни предложили, соглашайтесь!

А3. Размерность какой из перечисленных ниже физических величин выражается через основные единицы измерения в СИ как кг · м · с$^{-2}$?

1) ускорение 2) импульс тела
3) сила 4) кинетическая энергия
5) момент силы

А4. Четыре одинаковых кубика, связанные невесомыми нитями, движутся по гладкому горизонтальному столу под действием горизонтальной силы F, приложенной к первому кубику. Чему равна сила натяжения нити, связывающей первый и второй кубики?

1) 0 2) $\frac{1}{4}F$ 3) $\frac{1}{2}F$ 4) $\frac{3}{4}F$ 5) F

А5.Жесткость стального провода равна 10^4 Н/м. Если к концу троса, сплетенного из 10 таких проводов, подвесить груз массой 200 кг, то трос удлинится на:

1) 2,5 см 2) 2,0 см 3) 1,5 см
4) 1,0 см 5) 0,5 см

А6. На конце стержня длиной 10 см укреплен груз массой 0,4 кг, приводимый во вращение в вертикальной плоскости с постоянной угловой скоростью 10 рад/с. Ось вращения проходит через конец стержня. При таком вращении сила, действующая на стержень со стороны груза в верхней точке траектории, равна:

1) 0 Н 2) 2 Н 3) 4 Н 4) 8 Н 5) 10 Н

А7. Если при действии тормозящей силы 150 кН тормозной путь поезда до полной остановки равен 50 м, то перед торможением поезд массы 150 т двигался со скоростью:

1) 5 м/с 2) 10 м/с 3) 15 м/с
4) 20 м/с 5) 25 м/с

А8. На гладкой горизонтальной поверхности около стенки стоит симметричный брусок массы m_1 с углублением полусферической формы радиуса R. Из точки А без трения и начальной скорости соскальзывает маленькая шайба массы m_2. Максимальная скорость бруска при его последующем движении равна:

1) $\frac{2m_2}{m_1+m_2}\sqrt{2gR}$ 2) $\frac{2m_1}{m_1-m_2}\sqrt{2gR}$ 3) $\frac{2m_1}{m_1+m_2}\sqrt{2gR}$ 4) $\frac{m_1+m_2}{m_1}\sqrt{2gR}$
5) $\frac{m_1-m_2}{m_2}\sqrt{2gR}$

А9. Расстояние между двумя опорами 8 м. Если на эти опоры положить горизонтальную балку массы 100 кг и длины 10 м так, чтобы 2 м балки выступали за левую опору, то сила давления балки на левую опору будет равна:

1) 500 Н 2) 625 Н 3) 700 Н
4) 750 Н 5) 800 Н

А10.Плотность воды 1000 кг/м^3, а плотность камня 2600 кг/м^3. Если не учитывать сопротивление воды при движении тела, то при медленном подъеме камня объемом 10 см^3 в воде на высоту 50 см следует совершить работу, равную

1) 0,08 Дж 2) 0,13 Дж 3) 8 Дж
4) 13 Дж 5) 26 Дж

А11.По какой из приведенных ниже формул можно правильно рассчитать внутреннюю энергию одноатомного газа через его давление p, объем V и температуру T ? (R — универсальная газовая постоянная)

1) $U=\frac{2}{3}RT$ 2) $U=\frac{3}{2}pT$ 3) $U=\frac{3}{2}pV$ 4) $U=\frac{1}{3}pV$ 5) $U=\frac{3}{2}VT$

А12.Если в сосуде вместимостью 1 м^3 находится 1,2 кг идеального газа при давлении 10^5 Па, то средняя квадратичная скорость молекул газа равна

1) 200 м/с 2) 300 м/с 3) 400 м/с
4) 500 м/с 5) 600 м/с

А13.Если при увеличении абсолютной температуры идеального газа в 2 раза его давление увеличилось на 25%, то объем этого газа заданной массы

1) уменьшился в 1,6 раза
2) увеличился в 1,6 раза
3) уменьшился в 2 раза
4) увеличился в 2 раза
5) не изменился

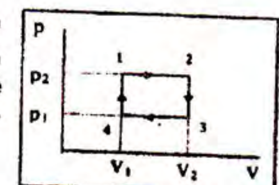

А14.Если V_1=2л, V_2=2,5л, $p_1=4\cdot10^5$Па, $p_2=2\cdot10^6$ Па, то в замкнутом процессе 1-2-3-4-1 газ совершил работу, равную

1) 80 Дж 2) 200 Дж
3) 400 Дж 4) 800 Дж
5) $8\cdot10^5$Дж

А15.Если в некотором процессе внутренняя энергия газа увеличилась на 500 Дж, а внешние силы совершили над газом работу, равную 300 Дж, то в этом процессе сообщенная газу теплота равна

1) 100 Дж 2) 200 Дж 3) 300 Дж
4) 500 Дж 5) 800 Дж

А9. Однородная балка массы 8 кг уравновешена на трехгранной призме. Если четвертую часть балки отрезать, то для сохранения равновесия балки к отрезанному концу следует приложить вертикальную силу, равную

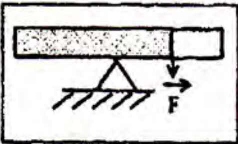

1) 30 Н 2) 40 Н 3) 50 Н
4) 60 Н 5) 80 Н

А10.При погружении тела в жидкость его вес уменьшился в три раза. Если плотность жидкости 800 кг/м^3, то плотность тела равна

1) 1100 кг/м^3 2) 1200 кг/м^3
3) 1600 кг/м^3 4) 2400 кг/м^3
5) 3200 кг/м^3

А11.Если $\overline{E_k}$ — средняя кинетическая энергия поступательного движения одной молекулы газа, а n_0— концентрация молекул, то основное уравнение молекулярно-кинетической теории идеальных газов может быть записано в виде

1) $p=\frac{3}{2}n_0\overline{E_k}$ 2) $p=\frac{1}{2}n_0\overline{E_k}$ 3) $p=\frac{2}{3}n_0\overline{E_k}$ 4) $p=\frac{1}{3}n_0\overline{E_k}$ 5) $p=n_0\overline{E_k}$

А12.Если концентрация молекул кислорода (μ = 32 $\cdot 10^{-3}$ кг/моль) в сосуде вместимостью 5 л равна 9,41 $\cdot 10^{23}$ м$^{-3}$, то масса газа в сосуде равна

1) 0,25 г 2) 0,36 г 3) 0,82 г
4) 1,25 г 5) 2,16 г

А13.Молярная масса водорода $\mu = 2\cdot 10^{-3}$ кг/моль. При нормальных условиях (p_o = 10^5 Па, t_o= 0° С) плотность водорода равна

1) 0,02 кг/м^3 2) 0,04 кг/м^3
3) 0,09 кг/м^3 4) 0,86 кг/м^3
5) 1,26 кг/м^3

А14.Если V_1= 2 л, V_2= 3 л, P_1= 4$\cdot 10^4$ Па, P_2= 10^5 Па, то в процессе 1 — 2 газ совершил работу, равную

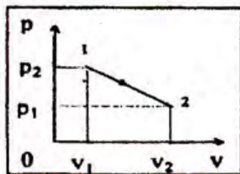

1) 20 Дж 2) 30 Дж
3) 50 Дж 4) 70 Дж
5) 82 Дж

А15. Если в некотором процессе газу сообщено 900 Дж теплоты, а газ при этом совершил работу 500 Дж, то внутренняя энергия газа

1) увеличилась на 1400 Дж
2) уменьшилась на 400 Дж
3) увеличилась на 400 Дж
4) уменьшилась на 500 Дж
5) увеличилась на 900 Дж

А16. Если идеальный тепловой двигатель, получив 4 кДж теплоты от нагревателя при температуре 127° С, совершил работу 800 Дж, то температура холодильника равна

1) 25° С 2) 38° С 3) 47° С
4) 62° С 5) 78° С

А17. Если за две секунды на анод радиолампы попадает 1,5$\cdot 10^{17}$ электронов, то сила анодного тока в радиолампе равна

1) 1,2 мА 2) 2,4 мА 3) 12 мА
4) 24 мА 5) 120 мА

А18.Электрическое поле создается двумя положительными точечными зарядами q_1 = 9$\cdot 10^{-9}$ Кл и q_2 = 4$\cdot 10^{-9}$ Кл. Чему равно расстояние между этими зарядами, если известно, что точка, где напряженность электрического поля равна нулю, находится на расстоянии 33 см от первого заряда?

1) 43 см 2) 55 см 3) 68 см
4) 80 см 5) 113 см

А19.Какую работу необходимо совершить, чтобы три одинаковых точечных положительных заряда q, находящихся в вакууме вдоль одной прямой на расстоянии a друг от друга, расположить в вершинах равностороннего треугольника со стороной а/2?

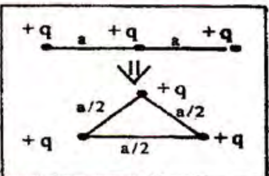

1) $\frac{q^2}{4\pi\varepsilon_0 a}$ 2) $\frac{q^2}{8\pi\varepsilon_0 a}$ 3) $\frac{q^2}{2\pi\varepsilon_0 a}$ 4) $\frac{q^2}{8\pi\varepsilon_0 a^2}$ 5) $\frac{7}{8}\cdot\frac{q^2}{\pi\varepsilon_0 a}$

А20.Если заряженный до напряжения 300 В конденсатор емкостью C_1 = 50 мкФ соединить параллельно с незаряженным конденсатором емкостью C_2=100мкФ, то на втором конденсаторе появится заряд, равный

1) 0,5 $\cdot 10^{-2}$ Кл 2) 1,0 $\cdot 10^{-2}$ Кл
3) 2,5 $\cdot 10^{-2}$ Кл 4) 0,1 Кл
5) 10 Кл

А21. Если батарея, замкнутая на сопротивление 5 Ом, дает ток в цепи 5 А , а замкнутая на сопротивление 2 Ом дает ток 8 А, то ЭДС батареи равна

1) 50 В 2) 40 В 3) 30 В
4) 20 В 5) 10 В

А22.Сопротивление лампочки накаливания в рабочем состоянии 240 Ом. Напряжение в сети 120 В. Сколько ламп включено параллельно в сеть, если мощность, потребляемая всеми лампочками, равна 600Вт?

1) 2 2) 3 3) 5 4) 8 5) 10

В3. Определите стиль приведенного ниже текста.

Такие языки, как английский, немецкий, французский, испанский, итальянский, имеют некоторое сходство с русским и другими славянскими языками. Все эти языки имеют общее происхождение и входят в семью индоевропейских языков. Индоевропейские языки не похожи на такие языки, как венгерский и турецкий, поскольку последние принадлежат совсем другим языковым семьям.

В4. Выпишите из текста в задании В3 многозначное слово, употребленное в терминологическом значении (в начальной форме).

В5. Укажите, как называется троп, основанный на уподоблении какого-либо предмета или явления живому существу.

В6. Образуйте от указанных существительных форму именительного падежа множественного числа и выпишите только то, которое в литературном языке имеет окончание -а.

Выбор, инженер, директор.

В7. Выпишите из списка слово женского рода.

Гуашь, тюль, шампунь.

ВАРИАНТ №2
Инструкция для учащихся

Тест состоит из частей А и В. На его выполнение отводится 90 минут. Задания рекомендуется выполнять по порядку. Если задание не удается выполнить сразу, перейдите к следующему. Если останется время, вернитесь к пропущенным заданиям.

Часть А

В каждом задании может быть 1, 2 и более правильных ответов. Номера выбранных ответов отметьте в бланке ответов под номером выполненного Вами задания.

А1.Буква -И- пишется в слове

1) б...тонировать 4) м...ценат
2) уед...ненный 5) выч...тать
3) бл...стеть

А2.Буква -А- пишется в слове

1) подм...чивший 4) безотл...гательный
2) ...патия 5) апл...дировать
3) раск...лить (железо)

А3.Буква -О- пишется в слове

1) спл...влять 4) взр...слеть
2) в...трушка 5) в...лидол
3) диап...зон

А4.Буква -О- пишется в слове

1) маж...р 4) мяч...м
2) увлеч...ный 5) расч...санный
3) ж...лудь

А5.Согласная буква пропущена в слове

1) высокос...ный (год) 4) влас...ность
2) пятибал...ьный 5) ген...оцид
3) оп...озиция

А6.Буква -Е- пишется в слове

1) пр...емственность 4) пр...волжский
2) сит...ц 5)древнее пр...дание
3) застр...вать

А7. Буква -Е- пишется во всех словах ряда (глаголы употреблены в форме 3 лица ед. числа)

1) обижа...т, ве...т
2) обнадежива...т, завис...т
3) низкооплачива...мый, вид...мый
4) в канализаци..., на окраин...
5) без сигнализаци..., о Казан...

А8. -НН- пишется во всех словах ряда

1) особе...ый, затае...ый
2) моче...ый в рассоле, неизведа...ый
3) уроки не выуче...ы, родстве...ик
4) изолирова...ый, медле...ый
5) льви...ый, краше...ый холст

А9. -НН- пишется на месте обоих пропусков в предложениях

1) Купание в ледя...ной воде непреме...о приведет к простуде.
2) Гусь начал отчая...о бить крыльями о дерева...ый настил.
3) На лицах таможе...иков было заметно напряже...ое ожидание.
4) Щекотливое дело было поруче...о самому отчая...ому из нас.

А16.Холодильник идеального теплового двигателя имеет температуру 27°С. Как изменится КПД этого двигателя, если температуру нагревателя увеличить от 127°С до 327°С?

1) увеличится на 14%
2) уменьшится на 14%
3) увеличится на 25%
4) уменьшится на 25%
5) увеличится на 32%

А17. Если за время 1 мкс через поперечное сечение металлического проводника проходит 3$\cdot 10^8$ электронов, то ток в проводнике равен:

1) 3 мкА 2) 9 мкА 3) 16 мкА
4) 48 мкА 5) 56 мкА

А18.Если равномерно заряженный проводящий шар радиуса 10 см создает на расстоянии 10 см от его поверхности поле напряженности 18 В/м, то на расстоянии 20 см от поверхности шара напряженность поля равна

1) 18 В/м 2) 9 В/м 3) 8 В/м
4) 6 В/м 5) 4,5 В/м

А19.Тонкое закрепленное кольцо радиуса R равномерно заряжено так, что на единицу длины кольца приходится заряд $+\gamma$. В вакууме на оси кольца на расстоянии l от его центра помещен маленький шарик, имеющий заряд +q. Если шарик освободить, то в процессе движения он приобретает максимальную кинетическую энергию, равную

1) $\frac{q\gamma R}{2\varepsilon_0\sqrt{R^2+l^2}}$ 2) $\frac{q\gamma}{2\pi\varepsilon_0\sqrt{R^2+l^2}}$ 3) $\frac{q\gamma}{2\pi\varepsilon_0 l^2}$ 4) $\frac{q\gamma R}{4\pi\varepsilon_0 l}$ 5) $\frac{q\gamma l}{4\pi\varepsilon_0 R}$

А20.Три одинаковых конденсатора соединены, как показано на рисунке. Если при разности потенциалов между точками А и Б в 1000 В энергия батареи конденсаторов равна 3 Дж, то емкость каждого конденсатора равна

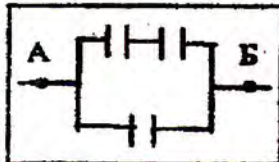

1) 1 мкФ 2) 2 мкФ 3) 3мкФ
4) 4 мкФ 5) 5 мкФ

А21.К полюсам батареи из двух источников, каждый с ЭДС 75 В и внутренним сопротивлением 4 Ом, подведены две параллельные медные шины сопротивлением 10 Ом каждая. К концам шин и к их серединам подключены две лампочки сопротивлением 20 Ом каждая. Если пренебречь сопротивлением подводящих проводов, то ток в первой лампочке равен

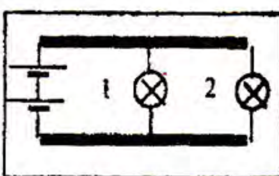

1) 1А 2) 2А 3) 3А 4) 4А 5) 5А

А22.Если стоимость 1 кВт $\cdot$ ч электроэнергии 50 коп., а напряжение в сети 220 В, то при работе в течение 2 ч электронагревателя, сопротивление спирали которого 22 Ом, израсходовано электроэнергии на

1) 1 руб.20 коп. 2) 1 руб.80 коп.
3) 2 руб.20 коп. 4) 3 руб.50 коп.
5) 3 руб.80 коп.

А23.По проводнику АБ протекает постоянный ток. Проводник помещен в однородное магнитное поле, линии индукции которого перпендикулярны проводнику (см. рисунок). Если потенциал точки А больше потенциала точки Б, то сила Ампера, действующая на проводник, имеет направление

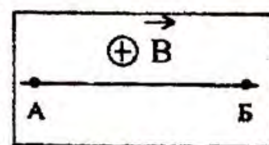

1) вниз 2) вверх 3) влево
4) вправо 5) вдоль линий индукции

А24.Протон и α -частица ($^4_2 He$), имеющие одинаковые скорости, влетают в однородное магнитное поле перпендикулярно линиям индукции. Как связаны между собой радиусы R_1 и R_2 окружностей, по которым, соответственно, движутся протон и α -частица (массы протона и нейтрона считать равными)?

1) R_2=4R_1 2) R_1=4R_2 3) R_2=2R_1
4) R_1=2R_2 5) R_1=R_2

А25.Прямолинейный проводник длиной 10 см перемещают в однородном магнитном поле с индукцией 0,1 Тл. Проводник, вектор его скорости и вектор индукции поля взаимно перпендикулярны. С каким ускорением нужно перемещать проводник, чтобы разность потенциалов на его концах U возрастала, как показано на рисунке?

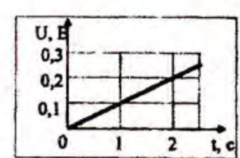

1) 10 м/с^2 2) 15 м/с^2 3) 20 м/с^2
4) 25 м/с^2 5) 30 м/с^2

А26.Для гармонического колебания, изображенного на рисунке, амплитуда колебаний равна

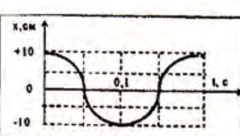

1) 20 см 2) 10 см
3) 5 см 4) 0,2 см
5) 0,1 см

А27. Тело массы 5 кг совершает гармонические колебания с амплитудой 10 см. Если максимальная кинетическая энергия колеблющегося тела равна 2,5 Дж, то период колебаний равен

1) 2,12 с 2) 0,86 с 3) 0,72 с
4) 0,63 с 5) 0,38 с

А28.У звуковой волны частоты 1 кГц при переходе из воздуха в воду длина волны увеличивается в 1,14 м. Если скорость звуковой волны в воздухе 340 м/с, то в воде она равна

1) 3400 м/с 2) 1480 м/с 3) 1140 м/с
4) 388 м/с 5) 340 м/с

А29.В электрическом колебательном контуре емкость конденсатора 2мкФ, а максимальное напряжение на нем 5 В. В момент времени, когда напряжение на конденсаторе равно 3 В, энергия магнитного поля катушки равна

1) 1,6 $\cdot 10^{-5}$Дж 2) 2,2 $\cdot 10^{-5}$Дж
3) 3,0 $\cdot 10^{-5}$Дж 4) 4,6 $\cdot 10^{-5}$Дж
5) 6,5 $\cdot 10^{-5}$Дж

А30.На горизонтальном столе по прямой движется шарик. Под каким углом к плоскости стола следует установить плоское зеркало, чтобы при движении шарика к зеркалу изображение шарика двигалось по вертикали?

1) 90° 2) 60° 3) 45° 4) 30°
5) такого угла не существует

А31.Укажите номер рисунка, на котором правильно изображен ход светового луча от источника S после прохождения собирающей линзы:

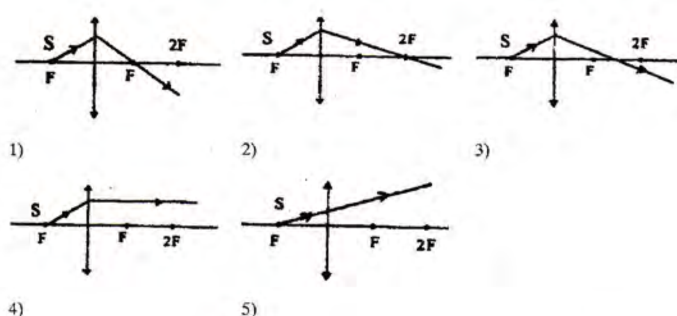

А32.Если общая мощность излучения Солнца составляет 3,8 $\cdot 10^{26}$ Вт, то за одни сутки, вследствие излучения, масса Солнца уменьшается на

1) 2,8 $\cdot 10^3$ кг 2) 3,4 $\cdot 10^9$ кг
3) 5,2 $\cdot 10^{12}$ кг 4) 3,6 $\cdot 10^{14}$ кг
5) 8,7 $\cdot 10^{16}$ кг

А33.Длина волны падающего рентгеновского излучения равна 2,4 $\cdot 10^{-11}$м. После рассеяния на электроне длина волны излучения стала равной 2,6$\cdot 10^{-11}$м. Какую часть своей первоначальной энергии фотон излучения передал электрону?

1) 17,8 % 2) 12,4 % 3) 7,7 %
4) 6,2 % 5) 2,8 %

А34.В теории Бора атома водорода радиус n - й круговой орбиты электрона выражается через радиус первой орбиты формулой: r_n= $r_1\cdot n^2$. Определите, как изменяется кинетическая энергия электрона при переходе со второй орбиты на первую:

1) увеличивается в 4 раза
2) уменьшается в 4 раза
3) увеличивается в 2 раза
4) уменьшается в 2 раза
5) не изменяется

А35.Определите, какая частица (обозначенная символом X) образуется в результате ядерной реакции $^{14}_6 C$+$^4_2 He$$\rightarrow$$^{17}_8 O$+X:

1) альфа - частица 2) бета - частица
3) протон 4) нейтрон
5) позитрон

Часть В

Ответы заданий части В запишите на бланке ответов рядом с номером задания (В1-В5), начиная с первого окошка. Ответом может быть только число, равное значению искомой величины, выраженной в единицах измерения, указанных в условии задания. Если в ответе получается число в виде дроби, то округлите его до целого числа. Каждую цифру числа и знак минус (если число отрицательное) пишите в отдельном окошке по приведённым образцам. Единицы измерений (градусы, проценты, метры, тонны и т.д.) не пишите.

В1.Если линейная скорость точки, лежащей на ободе вращающегося колеса, в 2,5 раза больше линейной скорости точки, лежащей на 3 см ближе к оси колеса, то радиус колеса равен ...(в см).

В2.Температура плавления железа 1800 К, его удельная теплоемкость 460 Дж/кг $\cdot$ К, а удельная теплота плавления 3 $\cdot 10^5$ Дж/кг. Железный метеорит влетает в атмосферу Земли со скоростью 1,5 $\cdot 10^3$ м/с, имея температуру 300 К. Если 80 % кинетической энергии метеорита при движении в атмосфере переходит в его внутреннюю энергию, то... (в %) массы метеорита расплавится.

В3.Электрохимический эквивалент никеля 3 $\cdot 10^{-7}$ кг/Кл. Если при токе в 2 А на изделии осел слой никеля массы 1,8 г, то процесс электролиза длился ...(в мин).

В4.Магнитный поток 0,28 Вб возникает в контуре индуктивности 40 мГн, если в нем протекает постоянный ток...(в А).

В5.Свет с длиной волны 0,5 мкм падает на тонкую пленку в виде клина. Вследствие интерференции на клине наблюдаются чередующиеся светлые и темные интерференционные полосы. Для соседних темных интерференционных полос разности хода волн, отраженных от различных поверхностей клина, отличаются на...(в нм).

Яе вялікасць працэнтаманія...

Я – настаўнік-пенсіянер, інвалід Вялікай Айчыннай вайны, каля сарака гадоў адпрацаваў на ніве народнай асветы, апошнія дваццаць сем гадоў выкладаў беларускую мову і літаратуру ў сельскай Баршчоўскай сярэдняй школе. У 1938 годзе скончыў Гомельскі настаўніцкі інстытут і быў накіраваны на працу ў Тураўскі раён.

Тады я быў малады, меў вялікае жаданне працаваць з дзецьмі, быў узброены рацыянальнымі прыёмамі навучання і выхавання. Мяне вучылі быць сумленным перад сабой і выхаванцамі, патрабавальным і справядлівым.

Так я і рабіў.

Але пасля першага паўгоддзя навучальнага года ў школу завітаў інспектар райана, які паглядзеў школьны журнал і абурыўся, што ў мяне, маладога спецыяліста, няма поўнай паспяховасці, шмат двоек. Ён не хацеў слухаць мае разважанні, а безапеляцыйна заявіў: "Няма дрэнных вучняў, ёсць дрэнныя настаўнікі. Паставіў двойку вучню – гэта двойка настаўніку, яго педагагічнай прафесійнай слабасці".

Пазней вось такія меркаванні я чуў кожны дзень ад сваіх вышэйстаячых начальнікаў.

Я быў настаўнікам патрабавальным, ставіў вучням заслужаныя адзнакі, не мог адступіць ад сваіх прынцыпаў. Таму я ніколі не быў у ліку перадавікоў. Цяпер я дваццаць пяць гадоў знаходжуся на заслужаным адпачынку.

Старэчы ўзрост (82 гады) не перашкаджае мне сачыць за падзеямі жыцця, работай школы, заўважаць яе поспехі і недахопы. Я часта бываю ў школе, сустракаюся з калегамі па рабоце, з вучнёўскім калектывам.

Я разумею, што школа ўваходзіць у лёс кожнага чалавека, пакідае след на ўсё жыццё, садзейнічае інтэлектуальнаму развіццю, маральнаму ўдасканаленню.

Таму ніхто не павінен быць абыякавым да яе работы. У кожнага з нас ёсць дзеці, унукі, праўнукі. Яны праходзяць школьны перыяд, набываюць патрэбныя веды, становяцца працаўнікамі і патрыётамі нашай Радзімы.

Я ўспамінаю сваіх калег, з якімі працаваў у Баршчоўскай сярэдняй школе. Асабліва запомніўся мне педагог Абрам Рыгоравіч Ганц. Яшчэ да вайны ён скончыў з адзнакай матэматычны факультэт вышэйшай установы, паступіў у аспірантуру, але вайна перашкодзіла збыцца многім яго марам. Удзельнічаў у баях, пасля перамогі вярнуўся да мірнай працы – працаваў у нашай школе, выкладаў матэматыку. Яго методыка адрознівалася ад агульнапрынятай, што не падабалася начальству, затое яна добра ўспрымалася вучнямі, садзейнічала высокай паспяховасці. Вучні атрымлівалі цвёрдыя веды і лёгка паступалі ў сярэднія і вышэйшыя навучальныя ўстановы. І цяпер пры сустрэчы былыя выпускнікі школы з удзячнасцю ўспамінаюць таленавітага педагога.

Ён быў патрабавальны і строгі, ставіў заслужаныя адзнакі, таму не быў перадавіком.

У школе працавалі і настаўнікі, якія абыякава адносіліся да сваёй працы, не даражылі сваім гонарам, не ставілі дрэнных адзнак. Таму іх работу адзначалі, ставілі ў прыклад.

Тады ўсе на словах асуджалі працэнтаманію, патрабавалі, каб педагогі былі справядлівымі ў ацэнцы ведаў вучняў.

Але практыка жыцця разыходзілася з тэарэтычнымі ўстаноўкамі. Усюды панавала працэнтаманія. Работа настаўніка ацэньвалася наяўнасцю ці адсутнасцю двоек. Мы ведалі, да чаго гэта прыводзіла: дзеці, настроеныя на спажывецкі лад, не вучылі ўрокі.

На днях я сустрэў маладога настаўніка, які нядаўна скончыў Гомельскі універсітэт. Ён былы вучань нашай школы.

Я спытаў, як працуецца, якія поспехі ў працы, недахопы. Ён сказаў, што выкладае матэматыку ў адной са школ Гомеля, працуе другі год, а скончыцца гарантыйны тэрмін (два гады) і пакіне школу. Я здзівіўся і папрасіў назваць прычыну такога рашэння.

Малады калега мне сказаў, што работа настаўніка, па-першае, вельмі цяжкая, а зарплата мізэрная, па-другое, у школе пануе працэнтаманія. Дзеці не жадаюць вучыцца, а ім трэба ставіць станоўчыя адзнакі, у той жа час розныя ўплывовыя асобы ціснуць на дырэктара і настаўнікаў, каб нашчадкам гэтых асоб ставілі выдатныя адзнакі, якія потым забяспечылі б ім залаты медаль.

Такім чынам, паўтараецца тое, што было ў час маёй работы. Няўжо і цяпер не разумеюць таварышы, якія кіруюць органамі народнай асветы, што гэта – заганная практыка, язва педпрацэсу, яна не садзейнічае павышэнню паспяховасці, выхоўвае спажывецкі настрой, адмоўныя адносіны да працы, справядлівасці.

Дбаючы аб паляпшэнні работы школы, я і вырашыў напісаць у нашу газету, пачуць голас радавых педагогаў, метадыстаў і вучоных нашай рэспублікі па пытаннях працэнтаманіі.

Няхай выкажуць свае адносіны да гэтай з'явы, параяць, што рабіць з такім злом, як яго перамагчы, як дабіцца высокай паспяховасці не толькі рэформамі, але і сваімі патрабаваннямі да вучняў, аб'ектыўнымі адносінамі да ацэнкі ведаў.

Пётр ПАДРЭЗЕНКА,
настаўнік-пенсіянер Баршчоўскай сярэдняй школы Рэчыцкага раёна.

...і як яе перамагчы

Са зместам пісьма, якое даслаў у рэдакцыю наш чытач Пётр Сямёнавіч Падрэзенка, мы пазнаёмілі і папрасілі пракаменціраваць яго начальніка Галоўнага ўпраўлення агульнай сярэдняй адукацыі Міністэрства адукацыі краіны М.С.Фяськова. Вось такой атрымалася наша з ім размова.

- Мікалай Сцяпанавіч, Вам не падаецца, што аўтар пісьма нагадаў нам пра справы даўно мінулых дзён? У тэксце ёсць такая думка: працэнтаманія - язва педпрацэсу. Гэтакі вядомы гучны савецкі лозунг-штамп! Аднак сёння аб працэнтаманіі ў школе мы амаль не гаворым, а калі і гаворым, дык вельмі мала, робім выгляд, што ў адукацыі яе ўвогуле не існуе. Хаця, па сутнасці, згадзіцеся, аўтар допісу ўзнімае вельмі актуальную сёння праблему - праблему якасці адукацыі.

– Згодны з вамі. Аднак я цалкам не пагаджаюся з паважаным Пятром Сямёнавічам Падрэзенка, які чамусьці сцвярджае, што ў школе нічога не мяняецца, маўляў, як было трыццаць-сорак гадоў назад, так і засталося. Працэнтаманія пышна цвіце. Па-першае, паважаны Пётр Сямёнавіч ужо даўно ў школе не працуе, а значыць, не ўсё ведае. На самай жа справе ў сістэме адукацыі толькі за апошняе дзесяцігоддзе адбыліся змены, прычым кардынальнага характару. Я аўтарытэтна і катэгарычна заяўляю, што ў адрозненне ад нарматыўна-прававых дакументаў, якія існавалі ў савецкай школе і на самай справе, як піша аўтар пісьма, прадугледжвалі строгую справаздачнасць па паспяховасці, сёння ніводны нарматыўна-прававы дакумент гэтага не прадугледжвае. Я маю на ўвазе вертыкальную справаздачнасць, пачынаючы ад звычайнай агульнаадукацыйнай школы і заканчваючы Міністэрствам адукацыі. Вось такая справаздачнасць, і як вынік гэтага – стымуляванне альбо пакаранне і параджала ў тыя часы такую хваробу як працэнтаманія.

Аднак згодны, што ў даным выпадку на праблему трэба глянуць шырэй: праблема якасці адукацыі існавала і раней, у часы, калі яшчэ працаваў Пётр Сямёнавіч, і, вядома, існуе і сёння. Але той фармальны падыход, які быў у савецкай школе, зжыў сябе – калі падлічвалі выдатныя і нездавальняючыя адзнакі, а таксама вучняў, якія заставаліся на другі год, каб прайсці паўторны курс навучання. Прывяду яскравы прыклад такога фармальнага падыходу ў той перыяд. Хто ў тыя часы працаваў – мяне аспрэчваць не стане. Калі вучань атрымліваў некалькі нездавальняючых адзнак, яму прадстаяла работа на лета. Хаця ўсім – і дырэктару, і настаўніку, і самому вучню, і яго бацькам – было зразумела, што ўсё гэта фармальна. Настаўнік рабіў выгляд, што працуе з вучнем, а вучань рабіў выгляд, што нешта робіць. Як і належыць, складаўся індывідуальны план. А прыходзіла 25 жніўня, дзень заліку, і зноў усё ішло па знаёмай схеме: настаўнік рабіў выгляд, што прымае залік, а вучань – што здае яго. Хаця ў яго галаве ведаў за лета засталося значна меней. Затым усю гэтую працэдуру афармлялі пратаколам педсавета. Зноў-такі – чыста фармальна. Затым дырэктар школы загадам пераводзіў Пятра Іванова з пятага ў шосты клас. А што на справе? На справе нічога не змянілася! Але ў гэтым выпадку я не бачу віны настаўніка. Такой была сістэма, у якую ён быў уключаны, у якой жылі мы ўсе. І калі паўставала пытанне – ставіць "2" ці "3" – ён безумоўна ставіў вучню тройку, каб забяспечыць той самы славуты працэнт паспяховасці.

Аднак жыццё сёння патрабуе іншых крытэрыяў.

Сёння мы ўлічваем галоўнае: тое, што ўсе мы розныя. І нашы дзеці – таксама. І не ўсе яны могуць з улікам сваіх магчымасцей і здольнасцей аднолькава выдатна засвоіць веды, у тым ліку і самага высокага адукацыйнага стандарту. Я маю на ўвазе дыферэнцыяцыю навучання.

- Такім чынам, Вы лічыце, што сёння ў школе фармалізму стала меней, таму і працэнтаманіі няма. Аднак калі бываеш у школах, вельмі часта чуеш ад настаўнікаў і кіраўнікоў навучальных устаноў: "Стаміліся ад праверак!"

– Прызнаюся, некаторыя рэчы мяне таксама здзіўляюць. У Акадэміі паслядыпломнай адукацыі я часта сустракаюся з кіраўнікамі навучальных устаноў, дырэктарамі агульнаадукацыйных школ, ад якіх часта чую скаргі, маўляў, "ад нас патрабуюць справаздач!" Але гэта, паверце, ужо

самадзейнасць і навацыі аддзелаў адукацыі, тых кіраўнікоў, якія працягваюць практыку былых гадоў. Сацыялістычнае спаборніцтва, шматлікія рэйтынгавыя мерапрыемствы яны праводзяць, каб ранжыраваць школы. Безумоўна, вельмі многае залежыць ад стылю кіравання.

- Мікалай Сцяпанавіч, Вы ж таксама пачыналі сваю прафесійную дзейнасць у тыя часы? Калі шчыра, адчулі на сабе ціск працэнтаманіі?

– Прызнаюся, на мяне яна моцна не ціснула. Я прайшоў усе прыступкі: ад радавога настаўніка, да дырэктара школы. Мабыць, гэта яшчэ залежыць і ад таго, хто дзе працаваў, якія людзі былі побач. Я вось думаю: калі пагледзець з аднаго боку, інспектар аддзела адукацыі быў вымушаны патрабаваць справаздачнасці, гэта былі яго прамыя функцыянальныя абавязкі, выконваць якія яго вымушала тагачасная сістэма. А з другога боку, – заўсёды вельмі многае залежыць ад самога настаўніка. Творчы настаўнік і тады знаходзіў магчымасць дыферэнцыраваць працэс навучання. Складаныя заданні атрымлівалі моцныя вучні, а слабейшыя – больш лёгкія. Пры гэтым праца і вучоба прыносілі задавальненне і вучням, і настаўніку. Гэта ўжо сёння мы гаворым пра тры ўзроўні навучання ў школе: агульнаадукацыйны, павышаны і паглыблены. Раней жа гэтага не было!

Адчуваецца прафесійны ўзровень аўтара пісьма, тое, што ён працаваў у школе з захапленнем і аддачай, быў, як сам гэта падкрэслівае, патрабавальным і строгім як да вучняў, так і да сябе, даваў ім глыбокія веды. Аднак у лідэрах, перадавіках сацыялістычнага спаборніцтва ён ніколі не быў, бо не меў стопрацэнтнай паспяховасці.

- Пэўна, Пётр Сямёнавіч быў з ліку тых настаўнікаў, якім сумленне, прафесійны гонар і этыка не дазвалялі ставіць вучню незаслужаную адзнаку.

– Безумоўна. Але калі б гэты чалавек працаваў у школе сёння, яму было б значна лягчэй, ён пазбегнуў бы многіх праблем і складанасцей. Бо сёння – сродкі навучання, той інструментарый, якім карыстаецца настаўнік, іншыя. Скажам, сістэма ацэнкі ведаў вучняў. Старая, чатырохбальная, не дазваляла настаўніку ў поўнай меры дыферэнцыраваць веды вучня з`улікам яго здольнасцей і магчымасцей. Новая, дзесяцібальная, сістэма гэта прадугледжвае. Прычым, галоўнае ў ёй – адсутнасць нездавальняючай адзнакі. Яна стымулюе моцнага вучня і заахвочвае слабага. Напрыклад, раней у любым выпадку, калі школьнік дапусціў, скажам, у дыктоўцы па рускай ці беларускай мове сем памылак, настаўнік ставіў яму двойку. Хаця мы добра ведаем, што да моў не ўсе здольныя. Як правіла, выдатныя фізікі і матэматыкі маюць праблемы з граматыкай.

Увогуле я лічу, што ў тых умовах, у якіх сёння працуе настаўнік – я маю на ўвазе нізкі ўзровень фінансавання, адсутнасць некаторых сучасных сродкаў навучання і магчымасці выкарыстання камп'ютэрнай тэхналогіі, – ён мае даволі добрыя вынікі. Яскравы паказчык якасці працы – раённыя, рэспубліканскія і міжнародныя алімпіяды.

- Многія лічаць, што ў алімпіядным руху крыюцца паказуха і фармалізм як прыхаваная форма працэнтаманіі.

– Я б так не гаварыў. Хаця я згодны з вамі ў тым, што ўдзел маладога чалавека ў алімпіядзе – гэта яшчэ не заўсёды паказчык творчага пачатку асобы будучага спецыяліста. І не заўсёды ўдзельнікі алімпіяд і медалісты становяцца вядомымі вучонымі. Будучыя выдатныя фізікі, хімікі і матэматыкі звычайна заяўляюць пра сябе на школьных навукова-практычных канферэнцыях. Гэта калі вучань зацікаўлена працуе над канкрэтнай тэмай, у якую паступова паглыбляецца, а любімы прадмет з цягам часу становіцца яго прафесіяй і справай усяго жыцця. Вось менавіта яны робяць пазней навуковыя адкрыцці.

Хачу падкрэсліць адну асаблівасць. Мы чамусьці памылкова вызначаем талент па тым, ці ёсць у чалавека здольнасці да матэматыкі, фізікі ці хіміі. А між іншым, жыццё сведчыць пра іншае. Многія з нас бачылі надрукаваны ў адной з цэнтральных газет атэстат за сем класаў аднаго з былых прэм'ераў Расіі. Адны тройкі. Адчуваю, што за многімі з іх стаялі двоечкі. Аднак сёння ён – відны дзяржаўны дзеяч, доўгі час узначальваў міністэрства. Хаця, як бачым, у школе асаблівых здольнасцей да агульнаадукацыйных прадметаў ён не меў.

Чаму я прывёў гэты прыклад? Я пра тое, што кожны чалавек – таленавіты. Задача – раскрыць: у чым? Іншы падлетак яшчэ не ведае пра паралельнае і паслядоўнае злучэнне паўправаднікоў і чаму раўняецца сіла току і напружанне пры ім, а ўжо можа адрамантаваць прас ці выправіць выключальнік. Для такіх вучняў у агульнаадукацыйных школах адкрываюць профільныя класы тэхналагічнага ўхілу. Сёння мы даём магчымасць кожнаму вучню знайсці сябе, рэалізаваць у вучобе.

- Я вось падумала пра тое, што той расійскі прэм'ер, пра атэстат якога вы нагадалі, калі б вучыўся ў школе сёння, пэўна, быў бы вучнем звычайнага агульнаадукацыйнага класа? Вось адкуль выходзяць менеджэры і дзяржаўныя дзеячы. Жартую, вядома.

– Магчыма, вы маеце рацыю. Талент кіраваць – гэта асобная навука, галіна ведаў, сфера чалавечай дзейнасці, да якой, як і да любой іншай, трэба мець здольнасці, як кажуць, дар Божы!

Хачу некалькі слоў дадаць пра алімпіяды. На жаль, сёння паўстала пытанне – ці трэба праводзіць рэспубліканскія і міжнародныя алімпіяды? У бюджэце не былі закладзены сродкі на іх правядзенне. Міністэрства грошы шукае. Але ў сувязі з гэтым мы вымушаны былі скараціць колькасць удзельнікаў алімпіяд з абласцей, што, адпаведна, выклікае негатыўную рэакцыю на месцах. І добра разумеем, чаму такое абурэнне: пераможцы алімпіяд маюць льготы на паступленне ў вышэйшую навучальную ўстанову. А колькасць удзельнікаў алімпіяд той ці іншай навучальнай установы – адзін з паказчыкаў якасці адукацыі. А што датычыцца гэтых паказчыкаў, дык сярод іх ёсць нават такія, як удзел вучняў у навуковых гуртках, наяўнасць і колькасць у школе профільных класаў і нават настаўнікаў з вышэйшай катэгорыяй. Хаця, на мой погляд, апошняе не заўсёды гарантуе высокі ўзровень падрыхтоўкі і ведаў вучняў.

- Мікалай Сцяпанавіч, як Вы лічыце, структура, на якую ўскладзены функцыі кантролю за якасцю адукацыі, сёння працуе эфектыўна?

– Раней гэтым займалася дзяржінспекцыя, якая сёння перайменавана ў дэпартамент кантролю якасці ведаў і знаходзіцца ў стадыі рэструктурызацыі. Дарэчы, я хачу прапанаваць новаму кіраўніцтву перагледзець функцыі дэпартамента. Раней дзяржаўная інспекцыя займалася толькі атэстацыяй і акрэдытацыяй. І ў асноўным гэта былі гімназіі. Звычайныя агульнаадукацыйныя школы фактычна выпадалі з поля зроку. У абласных упраўленнях адукацыі інспекцыі не было. Кантроль – гэта не толькі сродак псіхалагічнага ціску на настаўніка. Кантралюючыя структуры патрэбны нам для таго, каб мець матэрыял для аналізу падручнікаў альбо зместу адукацыі, каб мы маглі своечасова ўносіць адпаведныя карэктывы і неабходныя змены ў працэс навучання.

- Аднак, Мікалай Сцяпанавіч, вернемся да працэнтаманіі. Як жа змагацца супраць яе? Што рабіць, каб выкараніць яе са школы, дзе яна яшчэ ёсць?

– Вяртацца да яе нам не трэба. Адзіная зброя, лічу, супраць яе – гэта праца. Творчасць настаўніка. Не працэнты павінны хваляваць яго і нас усіх, а вучань і яго лёс.

Гутарку вяла Святлана БЕНЬ.
Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Фота Рамана КАБЯКА, БелТА.

Здаровае дзіця ці хворы выдатнік?
Выбіраем першае...

Мы параўноўваем сваіх дзяцей з кветкамі, бо кветкі - сімвал стваральнага жыцця, прыгажосці і вечнасці на зямлі. Але, здаецца, мы забываем простую ісціну, што калі ў кветачку пераліць вады (усё роўна як і не даліць), вынік можа быць адзін - непажаданы. Працэс навучання павінен грунтавацца на прынцыпе "Не нашкодзь дзіцяці". Пакуль мы яму толькі шкодзім. Вучоба і стан здароўя нашых дзяцей знаходзяцца ў няпростай залежнасці. Статыстыка, на жаль, сёння нас не радуе. Хворых дзяцей болей. Аднак толькі здаровае дзіця ў стане засвоіць той аб'ём ведаў, інфармацыі, які яму прапануе школа.

Але, з другога боку, школьнік, які добра засвоіў вучэбны матэрыял і быў узнагароджаны за гэта высокай адзнакай, атрымлівае вялікі станоўчы эмацыянальны зарад, а для стану здароўя гэта не менш важна, чым паўнацэннае, збалансаванае харчаванне. Маецца на ўвазе духоўнае, маральнае "харчаванне" дзяцей, якое яны атрымліваюць, наведваючы школу. Такім чынам, паўстае праблема, як не "перакарміць" нашых дзяцей разнастайнай інфармацыяй. І пры гэтым ёсць небяспека недадаць галоўнага!

Узнікае пытанне: што выкладаць у школе і як? У распрацоўцы школьных праграм павінны прымаць актыўны ўдзел у тым ліку і высокакваліфікаваныя спецыялісты: фізіёлагі, псіхолагі і медыкі.

У профільных класах нашых школ нярэдка вучаць па максімуме (гэта датычыць аб'ёму матэрыялу) па ўсіх прадметах, якія выкладаюцца. Такая нагрузка, на маю думку, неапраўданая. Яна прыводзіць да ператомленасці дзяцей, што ў выніку адбіваецца на якасці ведаў, уплывае на здароўе.

Важна, каб веды нашых дзяцей былі сістэматызаванымі, упарадкаванымі. Не павінна быць інфармацыйнага хаосу. Таму акцэнт у выкладанні неабходна рабіць на развіцці ўмення здабываць веды самастойна. Трэба развіваць разумовыя здольнасці школьнікаў, раскрываць іх творчы патэнцыял. Зразумела, што зуброжкі ў школе не павінна быць, матэрыял будзе лепш засвойвацца, калі ён успрымаецца асэнсавана.

Настаўнік мусіць арыентавацца на рэакцыю вучняў, якая падкажа яму, як яны зразумелі тэму, ці звярнулі ўвагу на галоўныя аспекты. Інакш бацькам давядзецца часам выконваць дома работу школьнага педагога. Часта справа нават не ў няўседлівасці дзяцей – проста ў настаўніка няма часу зважаць на такую "драбніцу", як засваенне дзецьмі матэрыялу на ўроку. Галоўнае – тэма пададдзена ў вызначаным метадыкай аб'ёме і своечасова.

А калі вучні гавораць, што яны нешта не зразумелі, настаўнік адказвае: "Ну, я ўжо і не ведаю, як вам яшчэ тлумачыць..." І ўсё. Што за гэтым? Прабелы ў ведах. З эпізадычных яны ператвараюцца ў глыбу невядомага. І ў выніку – "вашаму дзіцяці патрэбны рэпетытар". Гэта азначае, што бацькі павінны плаціць з уласнай кішэні. А чаму бацькі павінны плаціць за безадказнасць, і непрафесійнасць педагога?

Няхай праграма будзе больш кароткай – дзеці павінны атрымаць толькі азы з розных галін ведаў. Але галоўнае ў тым, каб усё зразумелі, успрынялі – і навучыліся арыентавацца ў патоку інфармацыі.

Вядома, існуе праблема адпаведнасці аб'ёму і зместу праграмы навучання ў школе. Адзін тата на бацькоўскім сходзе так і сказаў: "Я выбіраю здаровую дачку, якая не вельмі паспяхова засвоіла школьную праграму, а не хворую выдатніцу".

На якасць навучання ўплываюць і фактары псіхалагічнага характару.

Недапушчальна, каб вучань адчуваў сябе на ўроку "казлом адпушчэння" або ізгоем, на якога не звяртаюць аніякай увагі. Настаўнік – жывы чалавек, з эмоцыямі, але зрываць свой гнеў на школьніках ён не павінен і не павінен ставіць відавочна заніжаную адзнаку. Такія і падобныя ім з'явы прыўносяць у працэс навучання нестабільнасць, хаатычнасць, а ў дзяцей выклікаюць нежаданне вучыцца, прыводзяць да ўзнікнення пачуцця няўпэўненасці ў сабе.

Важным момантам у фарміраванні станоўчай матывацыі да навучання з'яўляецца аб'ектыўная ацэнка працы вучняў. Яны не заўсёды ведаюць крытэрыі выстаўлення адзнак за адказы (пісьмовыя, вусныя, тэсты). І не заўсёды разумеюць, за што зніжана адзнака, гэтак жа як і пастаўлена станоўчая. Вучань мае права на памылку. Галоўнае, каб ён разумеў – у чым яна і як ён павінен яе выправіць, каб не паўтарыць у далейшым.

А хіба не вядомы выпадкі, калі за аднолькавыя памылкі ў адказах розным вучням ставяцца розныя адзнакі, гэта значыць ацэньваецца не адказ, а канкрэтны чалавек? Таму не дзіўна, што ў школьнікаў паступова затухае жаданне вучыцца. Бацькоўскія заклікі пры гэтым адыгрываюць слабую ролю, бо дзеці знаходзяцца ў канкрэтным асяроддзі, якое перастае для іх быць прывабным. Наўрад ці ўзнікнуць ў каго сумненні наконт таго, што ў падобных сітуацыях у вучняў будзе пагаршацца фізічнае і псіхалагічнае самаадчуванне. І хіба тут можна гаварыць пра якасць адукацыі?

І яшчэ да пытання перагрузак у школе. Ці ёсць сэнс перагружаць дзяцей дамашнімі заданнямі на адзіны выхадны дзень, калі яны добра засвойваюць матэрыял на ўроку, а дома ім застаецца толькі паўтарыць, замацаваць тое, што яны засвоілі ў школе? Цудоўна, калі, атрымаўшы на ўроках асноўную інфармацыю, дзеці стараюцца самастойна знайсці дадатковы матэрыял. Але гэта залежыць ад якасці працы настаўніка. Перакананa ў гэтым.

Для школьнікаў павінны быць створаны аднолькавыя ўмовы, каб была магчымасць спаборнічаць, а сапраўды лепшыя вучні атрымлівалі заслужанае "золата". Залаты медаль даецца за працу, стараннасць, арганізаванасць, мэтанакіраванасць, творчасць, маральную чысціню і вышыню жыццёвых памкненняў.

Дарэчы, ці трэба ў 8-м класе па інфарматыцы адразу даваць схемы, складаныя для ўспрымання, і ўвогуле ці патрэбна інфарматыка ў першы год навучання на ўзроўні праграміравання? Магчыма, дастаткова, каб гэты прадмет спачатку выкладаўся на ўзроўні карыстальнікаў камп'ютэрам?

На маю думку, не маюць падставы настаўнікі спасылацца на тую акалічнасць, што бацькі зашмат хочуць ад іх. Маўляў, таленавітых педагогаў нямнога.

Вера ТРАФІМЕЦ,
сацыёлаг.

Званок з рэдакцыі

Працэнты даўно не лічым?!.

Ці існуе сёння ў школе працэнтаманія? На гэтае пытанне нам адказалі...

Таццяна Іванаўна Петруковіч, загадчыца вучэбна-метадычнага кабінета аддзела адукацыі Кобрынскага гарвыканкама:

Адназначна на гэтае пытанне адказаць не магу. Мабыць, дзе-нідзе працэнтаманія мае месца. Але, магчыма, гэта там, дзе працуюць "старыя кадры сярод кіраўнікоў", якія і тармозяць рух новых ідэй і навацый у школу. Гэта ім і патрэбны працэнты. Працэс перабудовы – складаны працэс. Але што датычыцца нашага раёна, дык наадварот, мы ўжо даўно працэнты не лічым. Школа паступова пераходзіць на навуковую маніторынгавую аснову. Нашы настаўнікі працуюць па новых адукацыйных тэхналогіях, вывучаюць і ўкараняюць цікавы вопыт. Мы робім стаўку на развіццё асобы дзіцяці. Інакш сёння нельга. Жыццё патрабуе ад нас пераасэнсавання многіх крытэрыяў і каштоўнасцей.

Вольга Васільеўна Клачкова, дырэктар 130-й гімназіі Мінска:

У мяне ўжо багаты педагагічны стаж. І я памятаю, як толькі прыйшла працаваць у школу, як мы ўсе баяліся за двойкі, бо за іх нас, вядома, не заахвочвалі. А наадварот – каралі. Я вось цяпер думаю: быццам бы настаўнік быў вінаваты за тое, што канкрэтнаму беднаму вучню не давалася вучоба, у школе ён пакутаваў ад гэтых нездавальняючых адзнак – двоек і троек. Меў месца неверагодны псіхалагічны ціск як на вучня, так і на настаўніка. Цяпер у нас ёсць выйсце – ратуе дыферэнцыраваны падыход да навучання, у школе працуюць кваліфікаваныя псіхолагі. Так, мы кантралюем вучэбны працэс. Але гэта ўжо зусім іншы кантроль: удасканалены, пастаўлены на навуковую аснову. І дзесяцібальная сістэма ацэнкі ведаў вучняў таксама, перакананa, паменшыць колькасць праблем у школьным жыцці.

Намеснік дырэктара па вучэбнай рабоце навучальнай установы новага тыпу (Мінск):

Працэнтаманія была, ёсць і будзе. Той, хто сцвярджае, што яе няма, проста крывадушнічае. І не болей! Якое глупства і ханжаства! Няма слоў! Працэнтаманія будзе жыць, пакуль мы будзем ад вышэйстаячых кіраўнікоў атрымліваць вялізны вал часам зусім не патрэбных папер, ад якіх разбягаюцца вочы. Няпраўда! Справаздачы ад нас патрабуюць! Здараецца, ад папер і справаздач няма часу займацца прамымі функцыянальнымі абавязкамі, працаваць з вучнем. Трэба каб у школу прыходзіў строга вызначаны пералік дакументаў, а не вал іх. Прозвішча маё, вельмі прашу, не пішыце, інакш у мяне будуць праблемы.

Без прыгожых справаздач

Валерый Сцяпанавіч Аўсяннікаў - дырэктар дэпартамента кантролю якасці адукацыі. На гэтай пасадзе параўнальна нядаўна, з 1 лютага. Мае багаты вопыт выкладчыцкай дзейнасці. Тэма якасці адукацыі - яго тэма. Мы і яму задалі пытанне аб працэнтаманіі. Яго думкі прапануем вашай увазе.

Міністэрства адукацыі пераглядае свае структуры і функцыянальныя абавязкі. У гэтым кантэксце і мы вызначаем сваё месца, думаем і працуем над зmяненнем функцый кожнага інспектара і дэпартамента ў цэлым.

Шукаем новыя падыходы. Бо сёння многія крытэрыі і паказчыкі ўжо не спрацоўваюць. Жыццё патрабуе навацый.

У падпарадкаванні нашага ведамства – уся нацыянальная сістэма адукацыі, у тым ліку перападрыхтоўка і павышэнне кваліфікацыі кадраў, усе навучальныя ўстановы, незалежна ад падначаленасці і форм уласнасці: і прыватныя, і дзяржаўныя. Вядома, нам не адысці ад былой практыкі. Мы рабілі і будзем рабіць комплексныя праверкі, калі пад яе падпадае цэлы раён, куды ўваходзяць усе навучальныя ўстановы. Мы рабілі зрэз ведаў, высвятлялі стан навучальна-тэхнічнай базы, ведалі, у якой школе працякае дах і г.д. Словам, параметры якасці адукацыі разглядаліся ва ўсіх аспектах.

Аднак сёння мы хочам кантралюючыя і інспектуючыя функцыі ўскласці ў тым ліку і на абласныя ўпраўленні адукацыі. Пакуль яны гэтым не займаюцца. Некалі ж пры абласных упраўленнях інспекцыі кантролю існавалі. Толькі Мінскае гарадское ўпраўленне адукацыі захавала сваю інспекцыю. Усе астатнія на інспектараў усклалі функцыі арганізатараў навучальнага працэсу. І зразумела, што вось тут кантралюючыя функцыі і "выпадаюць". Мы ж хочам зноў вярнуць іх на ўзровень вобласці і раёна. Унутрышкольны кантроль павінен здзяйсняць дырэктар школы.

Наш дэпартамент, лічу, павінен існаваць не толькі для таго, каб праз пэўныя зрэзы вызначаць узровень ведаў школьнікаў у нейкім раёне і канкрэтнай школе, а для таго, каб вызначаць узровень кіравання адукацыі ў раёне, вобласці, краіне. Вось што мы хочам зрабіць – мы будзем займацца маніторынгам якасці адукацыі! І рабіць гэта будзем якасна. Так, нам нікуды не дзецца ад атэстацыі і акрэдытацыі навучальных устаноў, а таксама ад скаргаў.

Працэнтаманія!? Існуе, безумоўна! І не трэба хлусіць і крывадушнічаць, хаваць галаву ў пясок... Мы ж інтуітыўна адчуваем і разумеем, што сёння, на вялікі жаль, ідзе працэс дэградацыі школы. Выпускнікі-медалісты атрымліваюць двойкі па профільных прадметах на ўступных экзаменах у вышэйшыя навучальныя ўстановы. Каму патрэбны такія медалісты і пра што гэта гаворыць? А пра тое, што медаль страціў свой ранейшы бляск! Гэта важна! Гэта паказчык! Так, у школе сёння не ўсё добра!

Нам трэба падумаць пра новыя крытэрыі ацэнкі якасці адукацыі! На жаль, яны ў нас яшчэ не выпрацаваны. Возьмем кадры! Скажам, калі тая ці іншая навучальная ўстанова ўкамплектавана кадрамі, мы лічым, што гэта добры паказчык. Але ж якія гэта кадры? Які іх прафесійны ўзровень?.. Так, педагогу сёння складана працаваць. Нашы дзеці сталі іншымі. У грамадстве адбываюцца працэсы, асэнсаваць якія не кожны настаўнік у стане. А дзеці здольныя на гэта. Настаўнік адстае, патрабуе ведаць азы зазубрываннем, а не разумення і асэнсавання працэсу.

Гэта, на жаль, адбываецца і ў вышэйшай школе, калі выкладчык не паспявае за хадой часу і не валодае тымі сучаснымі ведамі па свайму курсу, якія існуюць у свеце. Часам студэнты на галаву вышэй за выкладчыкаў. Яны маюць доступ у Інтэрнет, чаго не мае іншы выкладчык, які звычайна патрабуе люстэркавага адлюстравання свайго курса лекцый, а не шырыні кругагляду і эрудыцыі. А значыць, такі педагог – чалавек учарашняга дня. Нам жа сёння неабходны людзі, здольныя ўліцца ў дзень заўтрашні. Бо як нам ні цяжка, але наша краіна і мы ідзём у сусветную эканоміку, уступаем у сусветнагаспадарчыя сувязі.

Не сакрэт, што прафесарска-выкладчыцкі састаў, асабліва ў вышэйшай школе, старэе. Узрост яго набліжаецца да пенсійнага. Прафесар, бывае, не ідзе на пенсію да таго часу, пакуль рухаецца. Але даўно пайшлі на пенсію яго думкі і веды. І мы падкрэсліваем: у данай навучальнай установе працуе вось столькі і столькі прафесараў. І чым большая лічба – тым, быццам бы, лепей!

Але каму патрэбны гэтыя прыгожыя справаздачы. І хіба гэта не працэнтаманія? Я разумею, што кожны раз, рыхтуючыся да чарговай атэстацыі і акрэдытацыі, тая ці іншая навучальная ўстанова, у тым ліку і ВНУ, звычайна імкнуцца "шліфануць" сітуацыю. Але ж гэтая шліфоўка – на дзень. Мы ж ёю павінны займацца пастаянна.

Чаму маладыя людзі сёння не ідуць у аспірантуру? Калі ідуць, дык толькі тыя, хто хоча пазбегнуць арміі. Яны працуюць, пішуць дысертацыі, але праходзіць час, а дысертацыя не абараняецца. Чаму? Пэўна, прычына тут крыецца ў стымулах: як матэрыяльных, так і маральных. Раней кандыдат навук быў паважаным чалавекам. Сёння гэтыя стымулы ўжо не спрацоўваюць.

І яшчэ адзін прыклад. Бібліятэчны фонд – адзін з крытэрыяў і паказчык якасці любой навучальнай установы. Не важна, ВНУ гэта ці звычайная агульнаадукацыйная школа. Добры паказчык, але наколькі ён сёння спрацоўвае? Безумоўна, вельмі істотна, каб бібліятэка была ўкамплектавана добрай сучаснай літаратурай. Літаратуры многа, але ці запатрабавана яна сёння? Не сакрэт, што вялікая колькасць чытацкіх залаў пустуе. А значыць, гэтай літаратурай не карыстаюцца. Тым болей, што іншая кніга з моманту напісання і да моманту, калі з'явіцца на прылаўку магазіна ці ў бібліятэцы, практычна "старэе". Каму яна ўжо цікавая? Цікавей, лягчэй, даступней і актуальней сёння – Яго Вялікасць Інтэрнет.

Падрыхтавала Святлана БЕНЬ.

Тэлепраграма

ПАНЯДЗЕЛАК, 25 ЛЮТАГА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 9.00,12.00, 15.00, 18.00, 23.40 Навіны.
6.10, 8.30 Добрай раніцы, Беларусь!
6.15 Урачыстая цырымонія закрыцця XIX зімовых Алімпійскіх гульняў.
9.10 "След пярэваратня". Серыял. 10.05 Арсенал.
10.30 Дзённік XIX зімовых Алімпійскіх гульняў.
10.50 Тэлебарометр.
11.05 "Сямейныя вузы". Серыял.
12.20 "Мой рэквіем". Да 85-годдзя з дня нараджэння беларускага кампазітара Эдзі Тырманд.
13.00 "Спявай душа!". Абрад Стрэчання ў Лёзненскім раёне.
13.25 Маст. фільм "Ад'ютант яго правасхадзіцельства". 1-я серыя.
14.40 "Скарбы сусветнай культуры". 15.20 "Жулі Леско".
17.00 "След пярэваратня".
18.20 Зона Ікс.
18.30 Дзённік XIX зімовых Алімпійскіх гульняў.
18.50 Псіхалагічная драма "Гадзіннік без стрэлак".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Сямейныя вузы".
22.45 Стадыён.
23.10 Планета "АРТ".
0.00 Камедыя "ДМБ".

ГРТ

7.00, 9.00 Навіны.
7.10 Армейскі магазін.
7.40 Дысней-клуб. "Дзеці джунгляў".
8.05 Ранішняя зорка.
8.50 Бібліяманія.
9.10 "Залатыя моманты Алімпіяды".
9.45 "Бесталковыя нататкі" з Дзм. Крыловым.
10.05 Пакуль усе дома.
10.40 Клуб падарожнікаў.
11.25 "Сэрэбраны шар". Эльза Ляждзей.
12.00 Дэтэктыў "Тайна бацькі Даўлінга".
15.55 Жывая прырода. "Прагулкі з пачварамі", "Абсалютныя забойцы".
17.00 Вячэрнія навіны.
17.15 XIII фестываль каманд КВЗ "КіВіН-2002".
19.40 Пірс Броснан у баевіку "Пік Дантэ".
21.30 Часы.
22.45 "Залатыя моманты Алімпіяды".
23.20 Міхаіл Карачанцаў і Ніна Русланава ў фільме "Цырк згараў і клоуны разбегліся".

РАСІЯ

8.00 "Вікторыя". Фестываль салдацкай песні.
9.35 Урачыстая цырымонія закрыцця зімовых Алімпійскіх гульняў.
15.55 Юбілейны канцэрт Аляксандра Зацэпіна "Есть только миг...".
17.45 Залатыя моманты Алімпіяды.
19.00 Весткі.
19.35 Аўтарская праграма Аркадзя Мамантава "Адваротны бок. Чэк".
20.30 Маст. фільм "Брат-2". 2000 г.
23.00 Маст. фільм "Жонка астранаўта".
1.05 "Кінескоп" з Пятром Шапацінкінам. Берлінскі кінафестываль.

КУЛЬТУРА

9.00 Праграма перадач.
9.10 Цесныя вароты. Мітрапаліт Аляксій.
9.25 "Пакуль б'е гадзіннік". Маст. фільм.
10.55 "Архаос". Цыркавая феерыя.
11.50 "Падарунак ад генерала". Дак. фільм.
12.10 А. М. Астроўскі "Сэрца не камень". Спектакль Тэатра Расійскай Арміі.
13.30, 21.00 Навіны культуры.
13.45. "Сэрца не камень". Спектакль.
14.45 "Фільм... фільм... фільм...". Маст. фільм.
15.05 Анатомія фільма. "Чалавек-амфібія".
15.55 "Зізі ў "Зеніце". Музычна-харэаграфічнае шоу.
17.00 "Тэс з рода д'Эрбервіляў". Маст. фільм.
18.00 "Карлсан вярнуўся". Мультфільм.
18.20 "Астравы". Мікаэл Тарывердзіеў.
19.00 Смеханастальгія.
19.30 "Гэта здарылася ў міліцыі". Маст. фільм.
21.20 Асабістыя ўспаміны аб вялікім жыцці.
21.25 "Скажыце, дзяўчаты...". Спявае Алібек Днішаў.
22.05 "Эскадрон гусар лятучых". Маст. фільм.

НТБ

6.55 Анонс дня.
7.00, 9.00, 11.00, 15.00, 18.00 Сёння.
7.20 Камедыя "Падкідыш".
9.25 "Агент нацыянальнай бяспекі-III". 2-я серыя.
10.40 Лялькі.
11.20 Прыгодніцкі фільм "Атрад асобага прызначэння".
12.55 "Спяваючы ў цярноўніку". 3-я і 4-я, заключная, серыі.
15.30 Серыял "Дасье дэтэктыва Дуброўскага".
16.40 Канцэрт, прысвечаны юбілею Аркадзя Хайта.
18.40 Маст. фільм "Забойцы".
21.25 Маст. фільм "Бліжэйшы сваяк".
23.40 Серыял "Зорныя вароты".

СТБ

16.00 Інфармацыйная праграма "168 гадзін Мінска".
17.00 "Арт-экспрэс". Культурныя навіны сталіцы.
17.15 "Віртуальны свет".
17.25 "Добро пожаловаться".
17.35 "Партрэт у інтэр'еры".
17.50 "Фільм, фільм, фільм...".
18.00 Спартыўныя навіны.
18.15 "Пока горит свеча...".
18.45 Прэм'ер-парад "Сталічны".
18.50 "Тэма дня".
19.00 "24 гадзіны".
19.15 Дзіцячы экран. "Добры вечар, малы...".
19.30 Баявік "Даспехі Бога-2".
21.50 "24 гадзіны".
22.05 Баявік "Зорныя вароты".
0.50 Начны музычны канал.
1.40 "М 1". Музычная праграма.

АЎТОРАК, 26 ЛЮТАГА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

Тэхнічная прафілактыка да 15.00
15.00, 18.00, 0.55 Навіны.
15.20 "Горац". Мультсерыял.
15.40 "Прыгоды Шэрлі Холмс".
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5х5".
17.00 Дак. серыял "Краіны свету". 18.20 Зона Ікс.
18.35 Гадзіна прафесіянала.
19.00 "Мамо". Маст. фільм.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 Прыгодніцкі баявік "Вольны стралок".
23.20 Спорт-кур'ер.
23.30 "Народжаная рэвалюцыяй". Маст. фільм. 4-я серыя.

ГРТ

14.55 Баявік "Гарачая кропка".
16.00 Вялікае мыццё.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 Смехапанарама Яўгена Петрасяна.
17.55 "Зямля кахання". Серыял.
19.00 Дзмітрый Дзіброў у тэлегульні "Народ супраць".
20.00 Час.
20.35 "Следства вядуць знатакі. Праз 10 гадоў". Справа № 23. "Трацейскі суддзя". 1-я серыя.
21.40 "Крэмль-9". Полк спецыяльнага прызначэння".
22.30 Начны "Час".
23.00 Цывілізацыя.
23.30 Начная змена.

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 "Селеста, заўсёды Селеста". Тэлесерыял.
8.45 Сямейныя навіны.
8.50 "Экспертыза РТР". Дайджэст.
9.00 Тэлесерыял "Востраў фантазій".
9.50 Дзяжурная часць.
10.15 "Санта-Барбара".
16.30 Дарожны патруль.
16.40 Афіша.
16.50 "Экспертыза РТР".
17.00 Тэлесерыял "Чаромушкі".
18.00 "Камісар Рэкс". Тэлесерыял.
19.35 Мясцовы час. Весткі-Масква.
19.55 Тэлесерыял "Трое супраць усіх".
21.00 Аўтарская праграма Аркадзя Мамантава "Зваротная сувязь. Дзеці". Частка 1-я.
21.40 Дарожны патруль.
22.00 Весткі-Падрабязнасці.
22.15 Весткі-Масква.
22.25 Крымінальны фільм "Добрыя і дрэнныя".
0.15 "И дольше века...". Праграма Уладзіміра Малчанава.

КУЛЬТУРА

9.15 "Залаты п'едэстал". Аляксандр Папоў.
9.40 "Войны за слановую косць". Дак. фільм.
10.30 Усе суры Карана.
10.45 У вашым доме. Эльдар Рязанаў.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 Разам з Фафалем.
12.00 "Вясёлая карусель". Мультфільм.
12.15 Чым жыве Расія.
12.30 Сцэнаграма.
13.00 "Вялікая Беке". Маст. фільм.
15.10 "Навальнічныя камяні". Тэлесерыял.
15.35 "Вяртанне з Алімпа", "Старая пласцінка". Мультфільмы.
16.05 "Расійскі кур'ер". Аляксандраў (Уладзімірская вобласць).
16.35 "Войны за слановую косць". Дак. фільм.
17.50 Палацавыя тайны. "Юсупаўскі палац на Мойцы. Юсупавы-малодшыя".
18.15 "Страсці па-італьянску". Тэлесерыял. 19.08 Анонсы.
19.15 "Партытуры не гараць".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 "Цытаты з жыцця". Браты Нікольскія.
20.40 Канцэрціна.
21.00 "У чацвер і больш ніколі". Маст. фільм.
22.30 "Парыжскі часопіс". Зінаіда Серабракова.
23.20 Праграма перадач.

НТБ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
7.55 Крымінал. "Шчырае прызнанне".
8.20 Служба выратавання.
9.25 Падарожжы натураліста.
10.00 Шоу Алены Сцепаненка.
11.20 А. Збруеў, Г. Віцын і К. Лучко ў камедыі "Апякун".
13.20 Ток-шоу "Прынцып "Даміно".
14.40 Крымінал.
15.30 Серыял "Дасье дэтэктыва Дуброўскага". 6-я серыя.
16.45 Скварнасць.
17.35 Крымінал.
18.30 Герой дня.
18.50 Серыял "На вуглу ля Патрыяршых-2". 5-я серыя.
19.50 У. Гасцюхін і У. Галкін у серыяле "Дальнабойшчыкі". 1-я серыя.
21.35 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. "Рома" (Рым, Італія) - "Барселона" (Барселона, Іспанія).
23.50 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. "Галатасарай" (Стамбул, Турцыя) - "Ліверпуль" (Ліверпуль, Англія).
1.00 Дзённік Лігі чэмпіёнаў.

СТБ

6.00 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры". Серыял.
6.30 "Д'ябалік". Мультсерыял.
7.00 "Жалезны чалавек". Мультсерыял.
7.30 "Пітэр Пэн".
8.00 "Тэма дня".
8.10 "Віртуальны свет".
8.20 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
8.30 Прыгодніцкі баявік "Даспехі Бога-2".
11.00 Спартыўныя навіны.
11.15 "Аўтапанарама".
11.30 "Дарма і Грэг". Серыял.
12.00, 15.00, 19.00, 23.00 "24 гадзіны".
12.15 "Выпадковы сведка".
12.45 "1/52" Спартыўны агляд.
13.00 "Сіндром смерці". Дак. фільм.
13.55 "Марш Турэцкага-2".
15.15 "Пітэр Пэн".
15.40 "Жалезны чалавек".
16.05 "Д'яблік". Мультсерыял.
16.30 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры". Серыял.
17.00 "Чарцяня". Тэленавела.
18.00 Спартыўныя навіны.
18.15 "Добры дзень, доктар!
18.30 "Партрэт у інтэр'еры".
18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
18.50 "Тэма дня".
19.15 "Добры вечар, малы...".
19.30 Баявік "Крывавы прыбой".
21.40 "Фаталісты". Серыял.
22.45 "Аўтапанарама".
23.15 "Віртуальны свет".
23.30 Камедыя "Качыны суп".
0.55 "М 1" Музычная праграма.

СЕРАДА, 27 ЛЮТАГА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.20 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.10 "След пярэваратня".
10.05 "Здароўе". Тэлечасопіс.
10.30 "Прыгоды Шэрлі Холмс".
11.00 "Сямейныя вузы".
12.20 Добры дзень, Беларусь!
13.05 "Ад'ютант яго правасхадзіцельства". Маст. фільм. 2-я серыя. 14.30 Час мясцовы. Рэпартажы з правінцыі.
15.20 "Горац". Мультсерыял.
15.40 "Прыгоды Шэрлі Холмс".
16.10 "Пяць цудаў". 16.20 "5х5".
17.00 "След пярэваратня".
18.20 Зона Ікс.
18.35 "Масква-Мінск".
19.00 Гістарычная драма "Агнём і мячом". 1-я і 2-я серыі.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Сямейныя вузы".
22.40 Спорт-кур'ер.
22.50 "Народжаная рэвалюцыяй". 5-я серыя. "Шэсць дзён".
0.40 Крымінальнае дасье.
1.05 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.

ГРТ

15.00, 20.35 "Следства вядуць знатакі. Праз 10 гадоў". Справа № 23. "Трацейскі суддзя". 1-я серыя. 16.00 Вялікае мыццё.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 Рускі экстрым.
17.55 "Зямля кахання". Серыял.
19.00 Прэм'ера тэлегульні "Народ супраць". 20.00 Час.
20.35 "Следства вядуць знатакі. Праз 10 гадоў". Справа № 23. "Трацейскі суддзя". 2-я серыя.
21.40 "Як гэта было". Тайны авіяцыйных катастроф". 1991-2002 г.
22.30 Начны "Час".
23.00 Таццяна Тарасава ў праграме "Сацi".
23.30 "Начная змена".

РАСІЯ

7.10 Нацыянальны даход.
7.15 Масква-Мінск.
7.30, 8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
7.35 Весткі-спорт.
7.40 Экспертыза РТР.
7.50 Весткі-Масква.
8.10 "Селеста, заўсёды Селеста".
8.45 Сямейныя навіны.
8.50 "Экспертыза РТР". Дайджэст. 9.00 Тэлесерыял "Востраў фантазій".
9.50 Дзяжурная часць.
10.15 "Санта-Барбара".
16.30 Дарожны патруль.
16.40 Афіша.
16.50 "Экспертыза РТР".
17.00 Тэлесерыял "Чаромушкі".
18.00 "Камісар Рэкс". Тэлесерыял. 19.35 Мясцовы час. Весткі-Масква.
19.55 Тэлесерыял "Трое супраць усіх".
21.00 "Адваротны бок. Дзеці". Частка 2-я.
21.40 Дарожны патруль.
22.00 Весткі-падрабязнасці.
22.15 Мясцовы час. Весткі-Масква.
22.25 Саюз былых. Дак. фільм Аляксея Дзянісава "Эстонія".
23.25 Вострасюжэтны фільм "Шаманы пустыні".

КУЛЬТУРА

9.15 Ток-шоу "Наўздагад".
9.40 Паходжанне чалавека. "Цяпло".
10.30 "Ліса і заяц". Мультфільм.
10.45 Кінапанарама.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 Разам з Фафалем.
12.00 "Вясёлая карусель". Мультфільм.
12.15 Чым жыве Расія.
12.30 Цудоўны Санкт-Пецярбург. "Каралі смеху".
13.00 "Вялікая Беке". Маст. фільм.
14.40 М. Плятнёў. Дзіцячыя песні на вершы Рамана Сефа.
15.10 Кіно - дзецям. "Навальнічныя камяні".
15.35 "Казка казак". Мультфільмы.
16.10 Машыны часу. Рэтрааўтамабіль.
16.40 Паходжанне чалавека. "Цела".
17.59 Хто мы? "Анатомія рускай бюракратыі". Перадача 7-я.
18.15 "Страсці па-італьянску". Тэлесерыял.
19.15 Удзячны лёсу. "У доме ў Станіслаўскага". Частка 1-я.
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 XX стагоддзе. Выбранае. Яўген Урбанскі.
20.45 "Чыстае неба". Маст. фільм. 22.30 "Апокрыф".
23.20 Праграма перадач.

НТБ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
7.50 Серыял "На вуглу ля Патрыяршых". 5-я серыя.
9.20 Скварнасць.
10.00 Кватэрнае пытанне.
10.35 "Асяроддзе".
11.20 Дэтэктыў "Бармен з "Залатога якара".
13.20 Ток-шоу "Прынцып "Даміно".
14.40 Крымінал.
15.30 Серыял "Дасье дэтэктыва Дуброўскага". 7-я серыя.
16.45 Скварнасць.
17.35 Крымінал.
18.30 Герой дня.
18.50 "На вуглу ля Патрыяршых-2". 6-я серыя.
19.50 Серыял "Дальнабойшчыкі". 2-я серыя.
21.35 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. "Дэпарціва" (Іспанія)-"Ювентус" (Італія).
23.50 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. "Арсенал" (Англія)-"Байер" (Германія).
1.00 Дзённік Лігі чэмпіёнаў.

СТБ

6.00 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры". Серыял.
6.30 "Д'яблік". Мультсерыял.
7.00 "Жалезны чалавек". Мультсерыял. 7.30 "Пітэр Пэн".
8.00 "Тэма дня".
8.10 "Віртуальны свет".
8.20 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
8.25 "Снеданне з Лікай".
8.30 Баявік "Крывавы прыбой".
11.00 Спартыўныя навіны.
11.15 "М1". Музычная праграма.
11.30 "Дарма і Грэг".
12.00, 15.00, 19.00, 23.05 "24 гадзіны".
12.15 "Выпадковы сведка".
12.45 "Вар'яцтва храбрых". Дак. фільм.
13.55 "Фаталісты". Серыял.
15.15 "Пітэр Пэн".
15.40 "Жалезны чалавек".
16.05 "Д'яблік".
16.30 "Пауэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры". Серыял.
17.00 "Чарцяня". Тэленавела.
18.00 Спартыўныя навіны.
18.15 "Радыё-кропка".
18.35 "Фільм, фільм, фільм...".
18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
18.50 "Тэма дня".
19.15 "Добры вечар, малы...".
19.30 Трылер Такешы Кітана "Брат якудзы".
22.00 "Фаталісты".
23.20 "Віртуальны свет".
23.30, 1.40 "М1". Музычная праграма.
23.50 Камедыйнае цыркавое шоу "Парад".

ЧАЦВЕР, 28 ЛЮТАГА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.40 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.10 "След пярэваратня".
10.10 Тэлевітамін.
10.35 "Прыгоды Шэрлі Холмс".
11.00 "Сямейныя вузы".
12.20 Дзень добры, Беларусь!
13.05 "Ад'ютант яго правасхадзіцельства". Маст. фільм.
14.30 Існасць. Духоўная праграма. 15.20 "Горац".
15.40 "Прыгоды Шэрлі Холмс".
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5х5".
17.00 "След пярэваратня".
18.20 Зона Ікс.
18.30 "Адкрыцці часу". Міжнародная праграма.
18.45 "Агнём і мячом". Маст. фільм. 20.25 "Наша спадчына". Косаўскі палац.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
21.50 "Сямейныя вузы".
22.45 Спорт-кур'ер.
22.55 "VIP".
23.55 Каралеўскае паляванне.

ГРТ

8.00, 11.00 Навіны.
8.15 "Зямля кахання".
9.15 Рускі экстрым.
9.45 "Народ супраць". Тэлегульня. 10.35 Смак.
10.50 Бібліяманія.
14.55 "Следства вядуць знатакі. Праз 10 гадоў". Справа № 23. "Трацейскі суддзя". 2-я серыя.
16.00 Вялікае мыццё.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 Гумарыстычная праграма "Самі з вусамі".
17.55 "Зямля кахання".
19.00 Прэм'ера тэлегульні "Народ супраць". 20.00 Час.
20.35 "Следства вядуць знатакі. Праз 10 гадоў". Справа № 23. "Трацейскі суддзя". 3-я серыя.
21.40 Чалавек і закон.
22.30 Начны "Час". 23.00 "Крылы". 23.30 "Начная змена".

РАСІЯ

16.00, 19.00 Весткі.
16.30 Дарожны патруль.
16.40 Афіша.
16.50 "Экспертыза РТР". Дайджэст.
17.00 Тэлесерыял "Чаромушкі".
18.00 "Камісар Рэкс".
19.35 Весткі-Масква.
19.55 "Трое супраць усіх".
21.00 Аўтарская праграма Аркадзя Мамантава "Адваротны бок. Дзеці". Частка 3-я.
22.00 Весткі-Падрабязнасці.
22.15 Весткі-Масква.
22.25 Гун Лі ў фільме Чэн Кайге "Імператар і забойца".

КУЛЬТУРА

9.15 "Парыжскі часопіс". Зінаіда Серабракова.
9.40 Паходжанне чалавека. "Каханне".
10.30 "Жоўты бусел". Мультфільм.
10.45 "Астравы". Мікаэл Тарывердзіеў.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 Разам з Фафалем.
12.00 "Вясёлая карусель". Мультфільм.
12.15 Чым жыве Расія.
12.30 "Час збіраць камяні". Дак. фільм.
13.00 "Кін-дза-дза". Маст. фільм.
14.05 "Будзем весяліцца пакуль мы маладыя". Юрый Лотман. Да 80-годдзя з дня нараджэння.
14.45 Архітэктурная галерэя.
15.10 Кіно - дзецям. "Навальнічныя камяні".
15.35 "Казка пра рыбака і рыбку". Мультфільм.
16.05 Экспедыцыя "Чыж".
16.35 Паходжанне чалавека. "Каханне".
17.50 Арт-панарама.
18.15 "Страсці па-італьянску".
19.15 Удзячны лёсу. "У доме ў Станіслаўскага". Аўтарская праграма А. Баталава. Частка 2-я.
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Эпізоды. Лія Ахеджакава.
20.40 "Клара", "Паганы сабака". Кароткаметражныя маст. фільмы.
21.35 "Культурная рэвалюцыя". "Цэнзура неабходная грамадству". Праграма М. Швыдкога.
22.30 "Джазафрэнія". Вядучы І. Бутман.

НТБ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.00 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
7.50 "На вуглу ля Патрыяршых-2". 6-я серыя. 9.25 Скварнасць.
10.10 Дог-шоу "Я і мой сабака".
11.20 Наша кіно. "Рабро Адама". Маст. фільм.
13.20 Ток-шоу "Прынцып "Даміно". 14.40 Крымінал.
15.30 "Дасье дэтэктыва Дуброўскага". 8-я серыя.
16.45 Увага! Вышук!
17.35 Крымінал. 18.30 Герой дня.
18.50 "На вуглу ля Патрыяршых-2". 7-я серыя. 19.50 "Дальнабойшчыкі". 3-я серыя.
21.55 Зусім сакрэтна. Інфармацыя да роздуму.
23.00 Сёння. 23.25 Гордан.

СТБ

6.00, 16.30 "Пауэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры".
6.30, 16.05 "Д'яблік".
7.00, 15.40 "Жалезны чалавек".
7.30, 15.15 "Пітэр Пэн".
8.00, 18.50 "Тэма дня".
8.10 "Віртуальны свет".
8.20, 18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны". Гумарыстычная праграма.
8.25 "Добро пожаловаться".
8.30 "Кіно": трылер Такешы Кітана "Брат якудзы".
11.00 Спартыўныя навіны.
11.15, 22.35 "М1". Музычная праграма. 11.30 "Дарма і Грэг".
12.00, 15.00, 19.00, 23.00 "24 гадзіны". 12.15 "Вовачка".
12.50 "Вар'яцтва храбрых". Дак. фільм. 13.55 "Фаталісты".
17.00 "Чарцяня".
18.00 Спартыўныя навіны.
18.15 "Рамонт".
18.30 "Экзотыка".
19.15 "Добры вечар, малы...".
19.30 "Прэм'ера фільма". "Гісторыя пра Рычарда, мілорда і цудоўную Жар-птушку".
21.25 "Фаталісты".
22.45 "Арт-экспрэс". Культурныя навіны сталіцы.
23.15 "Віртуальны свет".
23.20 Псіхалагічны трылер "Уваходзіць без стуку".
0.55 "М1". Музычная праграма.

ПЯТНІЦА, 1 САКАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.20 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.10 "След пярэваратня".
10.10 Сад мары.
10.35 "Прыгоды Шэрлі Холмс".
11.00 "Сямейныя вузы".
12.20 Добры дзень, Беларусь!
13.05 Да 120-годдзя з дня нараджэння Я. Коласа. "Імяніны". Тэлеспектакль.
14.30 "У імя веры, надзеі, любові...". Відэафільм.
15.20 "Горац".
15.40 "Прыгоды Шэрлі Холмс".
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5х5".
17.00 "След пярэваратня".
18.00 Навіны
18.25 Зона Ікс.
18.35 Драма "Усход - Захад".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Сямейныя вузы".
22.45 Спорт-кур'ер.
22.55 "Камісар Шыманскі".
0.40 Беларуская дваццатка.

ГРТ

8.00, 11.00 Навіны.
8.15 "Зямля кахання".
9.15 "Самі з вусамі".
9.45 "Народ супраць".
10.35 Смак.
10.50 Бібліяманія.
15.00 "Следства вядуць знатакі. Праз 10 гадоў".
16.00 Вялікае мыццё.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 Дак. дэтэктыў "Справа Рыгора Пасько".
17.55 "Зямля кахання".
19.00 Поле цудаў.
20.00 Час.
20.35 "Следства вядуць знатакі. Праз 10 гадоў". 4-я серыя. Заключная.
21.40 "Сакрэтныя матэрыялы".
22.35 "Другі час".
23.20 Зоркі першай велічыні ў цырымоніі "Грэмі-2002".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 Селеста, заўсёды Селеста.
8.45 Сямейныя навіны.
8.50 "Экспертыза РТР".
9.00 Новая "Старая кватэра".
9.50 Дзяжурная часць.
10.15 "Санта-Барбара".
16.30 Планета КВЗ.
17.00 Прэс-клуб.
18.00 "Камісар Рэкс".
19.35 Мясцовы час. Весткі - Масква.
19.55 Камедыя "Геній".
22.55 "Панарама кіно" з В. Тадароўскім.
23.40 Чэмпіянат Еўропы па лёгкай атлетыцы ў закрытых памяшканнях.
0.55 Гарачая дзесятка.

КУЛЬТУРА

9.15 Партытуры не гараць.
9.40 Паходжанне чалавека.
10.30 Мультфільмы.
10.45 "Цытаты з жыцця".
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 Разам з Фафалем.
12.00 Мультфільм.
12.15 Чым жыве Расія.
12.30 Малыя музеі Санкт-Пецярбурга.
13.00 "Кін-дза-дза". Маст. фільм.
14.05 Да 90-годдзя з дня нараджэння выдатнага канструктара Б. Е. Чартока.
14.45 Улада факта.
15.10 "Навальнічныя камяні".
15.35 Мультфільм.
16.10 Сенсацыя. Сенсацыя? Сенсацыя...
16.40 Паходжанне чалавека.
17.50 "Са столі".
18.15 "Страсці па-італьянску".
19.15 Удзячны лёсу. "Ганна Ахматава". Аўтарская праграма А. Баталава.
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Білет у Вялікі...
20.40 "Сакрэт Джо Гулда". Маст.фільм.
22.30 1001 апавяданне пра кіно.

НТБ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
7.50 "На вуглу ля Патрыяршых-2". 7-я серыя.
9.00 Сёння.
9.25 Свая гульня.
10.10 Увага! Вышук!
11.00 Сёння.
11.20 Маст. фільм "Гоншчыкі".
13.20 "Працяг будзе...".
14.15 Пепсі-чарт.
15.25 "Прафесія - рэпарцёр".
15.50 Камедыя "Сем нявест яфрэйтара Збруева".
17.40 Крымінал.
18.35 Свабода слова.
20.10 Крымінальная Расія. "Пастаўшчык смерці".
21.00 Сёння.
21.50 Маст. фільм "Крывавы прыліў". 23.45 Кома.

СТБ

6.00 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры".
6.30 "Д'яблік".
7.00 "Жалезны чалавек".
7.30 "Пітэр Пэн".
8.00 "Тэма дня".
8.10 "Віртуальны свет".
8.20 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
8.25 "Снеданне з Лікай".
8.30 Трылер "Гісторыя пра Рычарда, мілорда і цудоўную Жар-птушку". 10.45 "М1".
11.00 Спартыўныя навіны.
11.15 "Аўтапанарама".
11.30 "Дарма і Грэг".
12.00 24 гадзіны..
12.15 "Агенцтва".
12.50 "Вар'яцтва храбрых". Дак.фільм.
13.55 "Фаталісты". Серыял.
15.00 "24 гадзіны".
15.15 "Пітэр Пэн".
15.40 "Жалезны чалавек".
16.05 "Д'яблік".
16.30 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры".
17.00 "Чарцяня".
18:00 Спартыўныя навіны.
18.15 "М1".
18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны". 18.50 "Тэма дня".
19.00 "24 гадзіны".
19.15 "Добры вечар, малы...".
19.30 Баявік "Кропка падзення".
21.35 "Фаталісты".
22.45 "Аўтапанарама".
23.00 "24 гадзіны".
23.25 "Фільм, фільм, фільм...".
23.35 Трылер "Гонін".
1.50 М1.

СУБОТА, 2 САКАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00, 9.00, 15.00, 19.00 Навіны.
7.15 "Цудоўная прынцэса". 1-я серыя.
8.00 "Пятае вымярэнне".
8.25 Сутнасць.
9.00 Навіны.
9.15 Экран індыйскага кіно. "Схаваная ісціна".
12.05 Сад мары.
12.35 Каралеўскае паляванне.
13.05 Здароўе.
13.35 "Ідэальная пара".
14.25 Дак фільм пра народнага артыста Беларусі кампазітара Ю. Багатырова.
15.20 "Камісар Шыманскі".
16.45 Беларуская дваццатка.
17.10 "Пяць цудаў".
17.40 "Чароўная шкатулка "Саюзмультфільма".
18.35 З дакладных крыніц.
10.20 VIII Міжнародны джазавы фестываль "Мінск-Масква-2002". Канцэрт дзяржаўнага канцэртнага аркестра Рэспублікі Беларусь.
20.15 "VIP".
21.00 Панарама.
21.50 Спорт-кур'ер.
22.00 Камедыя "Чаго хочуць жанчыны".
0.00 "Каралева мячоў".
0.45 "Успомні пра будучыню".

ГРТ

7.00, 9.00, 14.00 Навіны.
7.10 "Нязнайка на Месяцы". Частка 6-я.
7.35 КААПП
8.00 Слова пастыра.
8.15 Іграй, гармонік любы!
8.50 Бібліяманія.
9.10 Смехапанарама Я. Петрасяна. 9.50 Смак.
10.05 У свеце жывёл.
10.50 Здароўе.
11.30 Тэлемост Расія-Украіна.
12.45 "Каб помнілі...".
13.35 "Мікі Маўс і яго сябры".
14.10 Камедыя "Раз на раз не прыходзіцца".
15.45 Юбілейны канцэрт Міхаіла Таніча.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.15 Працяг юбілейнага канцэрта М. Таніча.
18.20 "Жарт за жартам".
19.00 "Хто хоча стаць мільянерам?".
20.00 Час.
20.30 Баявік "Дзетсадаўскі паліцэйскі".
22.35 Трылер "Прыяцель нябожчыка".

РАСІЯ

7.00 Тата, мама, я - спартыўная сям'я.
7.45 "Тэлепузікі".
8.10 Залаты ключ.
8.30 Здароўе і жыццё.
9.00 Пошта РТР.
9.30 Добрай раніцы, краіна.
10.05 "Сто да аднаго".
10.55 "Медыкі".
11.55 "Адчыніце, міліцыя!".
12.25 "Мужчыны". Прэм'ера дак. серыяла.
13.00, 19.00 Весткі.
13.20 Камедыя "Марнасць".
15.00 Чэмпіянат свету па аўтагонках у класе "Формула-1".
16.10 Чэмпіянат Еўропы па лёгкай атлетыцы ў закрытых памяшканнях.
17.00 Мая сям'я.
17.55 Аншлаг.
19.25 Люстэрка.
20.00 Камедыя "Брыльянтавая рука".
22.05 Камедыя "Усё магчыма, дзетка".
0.05 Чэмпіянат Еўропы па лёгкай атлетыцы ў закрытых памяшканнях.

КУЛЬТУРА

9.10 Мультфільм.
9.35 Бабуліны рэцэпты.
9.50 Мой цырк.
10.05 ГЭГ.
10.30 "Залаты п'едэстал".
11.00 Графаман.
11.25 Дзікія жывёлы.
11.50 Мультфільм.
12.15, 13.45 "Прызнанне ў каханні". Маст. фільм.
14.45 "Час музыкі".
15.10 Мультфільм.
15.35 "Больш, чым футбол".
Дак.фільм.
16.30 "Рамантыка раманса".
17.00 "Фіеста".
18.00 "Сферы".
18.45 XX стагоддзе. Выбранае.
19.25 "Старадаўні дэтэктыў". Тэлеспектакль.
21.20 Асабістыя ўспаміны аб вялікім жыцці.
21.25 "Сямейны партрэт у інтэр'еры".

НТБ

7.00. 9.00. 11.00, 15.00, 18.00 Сёння.
7.15 "Вуліца Сезам".
7.40 Серыял "Люстэрка, люстэрка".
8.25 Без рэцэпта.
9.15 Крымінал.
9.45 "Жаночы погляд" А. Пушкінай.
10.20 Кватэрнае пытанне.
11.25 Камедыя "Жандар і іншапланецяне".
13.15 Смачныя гісторыі.
13.25 Падарожжы натураліста.
14.00 Свая гульня.
15.25 "Прафесія - рэпарцёр".
16.00 "Працяг будзе...".
16.55 Шоу А. Сцепаненка.
18.35 Прафесія - рэпарцёр.
19.15 "Агент нацыянальнай бяспекі-ІІІ". 3-я серыя.
20.25 Баявік "Танга і Кэш".
22.40 Усе адразу!
23.15 "Зорныя вароты".
0.10 Маст. фільм "0, шчаслівчык!".

СТБ

6.00 "Вар'яцтва храбрых". Дак.фільм
7.00 "М1".
7.15 "У гасцях у Тофіка".
7.30 "Кот па імені Ік"
8.00 "Дыпладокі".
8.30 "Мурашкі".
9.00, 9.30 "Футурама".
10.00 "Бафі".
11.00 "Экзотыка".
11.15 "Рамонт".
11.30 "Аўтапанарама".
11.50 "Снеданне з Лікай".
12.15 "Свет спорту".
12.45 Камедыя "Акселератка"
14.45 "Выпадковы сведка".
15.15 "Вовачка".
15.50, 16.20 "Чалавек-павук".
16.50 "Марш Турэцкага-2".
18.00 "Гадзіна пік".
19.00 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
19.25 Камедыя "Паўторны шлюб".
21.35 Камедыя "Пякельны небаскроб".
23.35 Начны муз. канал.
0.40 "М1".

НЯДЗЕЛЯ, 3 САКАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00, 9.00, 15.00 Навіны.
7.10 "Цудоўная прынцэса".
8.00 "Аграсвет". 8.30 Арсенал.
9.10 Мультыклуб.
9.40 Фільм - дзецям. "Як я быў вундэркіндам".
12.00 "Усё нармальна, мама!".
12.45 Тэлевітамін.
13.15 "Каралева мячоў".
14.00 Лёс чалавека.
14.30 "Наша спадчына".
14.45 "І іншыя афіцыйныя асобы".
15.20 Свет і мы.
15.40 Чароўная шкатулка "Саюзмультфільма".
15.55 Камедыя "Арол ці рэшка".
17.40 Крымінальнае дасье.
18.10 "Сустрэча ў Траецкім".
18.35 "Час мясцовы".
19.00 Планета "АРТ".
19.30 Тэлебарометр.
19.45 Энцыклапедыя беларускага спорту. Фігурнае катанне.
20.00 Галоўнае пытанне.
20.35 Спорт-кур'ер.
20.45 Наша любімае кіно. "Данская аповесць".
22.20 "Жулі Леско".
23.50 Дак. серыял "Успомні аб будучыні".

ГРТ

7.00, 9.00, 14.00 Навіны.
7.10 Служу Расіі!
7.40 "Дзіцяняты джунгляў".
8.05 Ранішняя зорка.
8.50 Бібліяманія.
9.10 "Бесталковыя нататкі" з Дзм. Крыловым.
9.30 Пакуль усе дома.
10.05 XIII фестываль каманд КВЗ "КіВіН-2002".
12.30 "Самі з вусамі".
13.05 Разумніцы і разумнікі.
13.35 "Мікі Маўс і яго сябры".
14.10 Дэтэктыў "Кальцо з Амстэрдама". 15.55 Жывая прырода.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.15 "Дэсант". Спецрэпартаж.
17.35 Камедыя "Жывіце ў радасці".
19.00 Баявік "Загадана знішчыць". 21.30 Часы.
22.45 Камедыя "Рускія ідуць, рускія ідуць!".

РАСІЯ

4.50 Чэмпіянат свету па аўтагонках у класе "Формула-1".
7.00 Мультфільм.
7.25 "Тэлепузікі".
7.50 Рускае лата.
8.40 "ТБ Бінга шоу".
9.20 Добрай раніцы, краіна.
9.55 Сам сабе рэжысёр.
10.50 "Гарадок".
11.20 Прыгодніцкі фільм "Бермудскі трохвугольнік".
13.00 Весткі.
13.20 Парламенцкая гадзіна.
14.05 Дыялогі аб жывёлах.
15.05 "Вакол свету".
16.00 "Камісар Рэкс".
16.50 ТБ Бінга навіны.
16.55 Камедыя "Не строй дурня...". 19.00 Весткі тыдня.
19.55 Аншлаг.
21.00 Баявік "Двайнік".
23.00 "Твін Пікс".
0.05 Спорт за тыдзень.
0.35 Чэмпіянат Еўропы па лёгкай атлетыцы ў закрытых памяшканнях.

КУЛЬТУРА

9.10 Мультфільм.
10.15 Нядоўгія гісторыі.
10.30 Ток-шоу "Наўздагад".
11.00 Тым часам.
11.25 Дзікія жывёлы.
12.00 "Алёшкіна каханне". Маст. фільм.
13.30, 21.00 Навіны культуры.
13.45 Магія кіно.
14.10 За сямю пячацямі.
14.45 Мультфільм.
15.05 Прэм'ера дак. фільма "Павел І".
16.00 У свеце танца.
17.00 "Фіеста". Тэлесерыял.
18.00 Зорныя гады "Ленфільма".
18.40 Экалогія літаратуры. М. Рошчын.
19.40 "Збор выкананняў".
20.15 Блеф-клуб.
21.20 Асабістыя ўспаміны аб вялікім жыцці.
21.25 Спявае Алег Пагудзін.
22.00 "Спорт, спорт, спорт". Мастацка-публіцыстычны фільм.

НТБ

7.00, 9.00, 11.00, 15.00 Сёння.
7.15 "Вуліца Сезам".
7.40 Пепсі-чарт.
8.25 Ох, ужо гэтыя дзеці!
9.15 "Агент нацыянальнай бяспекі-III".
10.25 Крымінальная Расія. "Пастаўшчык смерці".
11.25 Наша кіно. "Трывожная нядзеля".
13.15 "Смачныя гісторыі".
13.30 Служба выратавання.
14.05 Свая гульня.
15.25 Дог-шоу "Я і мой сабака".
16.20 "Жаночы погляд" А. Пушкінай.
16.55 Вочная стаўка.
17.30 Камедыя "Новы Адэон".
18.50 "Агент нацыянальнай бяспекі-III". 20.00 Надоечы.
21.15 Лялькі.
21.30 Трылер "Цэль".
23.40 Серыя "Зорныя вароты".
0.30 Часопіс Лігі чэмпіёнаў.

СТБ

6.00 "Вар'яцтва храбрых". Дак. фільм.
7.00 "1/52".
7.15 "У гасцях у Тофіка".
7.30 "Кот па імені Ік".
8.00 "Дыпладокі".
8.30 "М1".
9.00 "Гадзіна пік".
10.00 "Бафі".
11.00 "Яе звалі Нікіта".
12.00 "Снеданне з Лікай".
12.25 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
12.45 Меладрама "Безбацькоўства".
14.45 "Выпадковы сведка".
15.15 "Агенцтва".
15.50, 16.20 "Чалавек-павук".
16.50 "Марш Турэцкага-2".
18.00 "168 гадзін Мінска".
19.00 "Добры дзень, доктар!".
19.10 "Аўтапанарама".
19.30 "Радыё-кропка".
19.50 "М1".
20.05 Культурныя навіны сталіцы.
20.20 "Пакуль гарыць свечка...".
20.50 Баявік "Блукаючая куля".
23.10 "Альфрэд Хічкок прадстаўляе".

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 197.

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны прыёмнай рэдакцыі: 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-90-63, 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-53-22; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання, навукі — 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі — 36-43-71; ВНУ і тэхнікумаў — 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.
ФАКС: 36-53-22, bng@e-mail:ru

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.
Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах. Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны
Ала КЛЮЙКО.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку», 220013, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12. Заказ № 1597
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 22.2.2002 г. у 18.10
Тыраж 30.000 экзэмпляраў.